

Fredrik Ingebrigtsen Aune

John Balliol - Toom Tabard

En sammenligning av kongene John Balliol og Robert Bruce i skotsk middelalder

Masteroppgave i Lektorprogram for historie
Veileder: Erik Opsahl
Trondheim, mai 2017

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Det humanistiske fakultet
Institutt for historiske studier

Innledning

I 1296 okkuperte den engelske kongen Edvard I Skottland og fjernet den skotske kongen John Balliol fra tronen. Etter flere år som konge i politisk strid med det engelske kongeriket, mistet John Balliol all makt i et knusende nederlag, og Skottland ble lagt under engelsk overherredømme. John hadde blitt utpekt som konge gjennom en langvarig juridisk prosess der han sto igjen som den nye kongen av Skottland. Bakgrunnen for at utvelgelsen av ny konge tok så lang tid, var omfattende indre stridigheter i landet, uklar arverekkefølge og krise etter at den forrige kongen døde.

John Balliol er i ettertiden kjent under kallenavnet Toom Tabard og dette refererer til en tom skjorte eller rustning. Navnet beskriver godt hvordan han huskes som konge etter avsettelsen. I 1306 drepte Robert Bruce John Comyn i en kirke og utropte seg selv til konge i Skottland. Drapet startet Robert Bruce's ferd mot den skotske tronen og en langvarig kamp mot den engelske overmakten. Kampen endte i 1328 og Skottland ble igjen anerkjent som et selvstendig kongerike.

Den ene er anerkjent som en skotsk forkjemper for skotsk uavhengighet mens den andre var kongen som mistet den skotske selvstendigheten.

INNHOLD

Problemstilling og avgrensing: - side 5

Metode: - side 6

Litteratur: - side 7

Kapittel 1: En konge må velges - side 11

Kapittel 2: Den engelske overmakten - side 23

Kapittel 3: Tapet av den skotske kronen - side 35

Kapittel 4: Robert I konge i Skottland side - 51

Avslutning: - side 67

Litteraturliste: - side 71

Problemstilling og avgrensning

Denne oppgaven drøfter John Balliol sin tid som konge i Skottland og hvordan historikere har fremstilt hans tid på tronen. Etter sin tid på tronen fra 1292 til 1296 fikk han tilnavnet Toom Tabard. Direkte oversatt betyr dette ”tom skjorte” - et uttrykk som er benyttet for å beskrive John som en svak og lite selvstendig konge. For å få svar på om dette er en rimelig vurdering av Balliol blir min problemstilling den følgende:

Hvordan fremstilles John Balliol av historikere i forhold til Robert Bruce?

Det å besvare spørsmålet om hvordan John Balliol fremstilles er enklere dersom det sammenlignes med en annen person i tilsvarende rolle, og jeg har derfor valgt å sammenligne John med Robert Bruce. Grunnen til dette er den betydning Robert Bruce fikk for Skottland. Robert Bruce har fått i skotsk historie. Han var den neste kongen i rekken og var i stand til å frigjøre Skottland fra den engelske okkupasjonen. Det kommer til å være ulikheter når det gjelder hvordan historikerne fremstiller de to kongene og hvordan de fungerte på tronen. Mens John Balliol er kalt en mislykket konge, har Robert Bruce fått status som en nasjonal helt.

For å gi et svar på problemstillingen vil jeg se på forholdet mellom John Balliol og hans politiske allierte og motstandere. Det meste av den politiske tyngden John Balliol hadde, kom fra forbindelsen med Comyn-familien. De var hans sterkeste allierte og en av hovedårsakene til at han kom på tronen. Det blir dermed sentralt å se på hvordan historikerne vurderer denne forbindelsen. Fremstilles John Balliol som en selvstendig aktør eller blir han i større grad skildret som en uerfaren konge som ble påvirket av andre politiske aktører. I tillegg var John Balliol konge i Skottland med Edvard I som overherre. Den engelske kongen hadde mer makt over John Balliol enn tidligere skotske konger. Det blir dermed viktig å se på hvordan historikerne skildrer dette forholdet og hvordan det påvirker fremstillingen av den skotske kongen.

Robert Bruce på sin side ble kronet til konge etter drapet på John Comyn i 1306. Hans kongetid preges sterkt av en konstant kamp mot England og veien mot å bli anerkjent som konge i et selvstendig kongerike etter år med okkupasjon. Det sentrale blir dermed å se på hvordan Robert Bruce blir fremstilt i denne kampen om anerkjennelse og hans motstand mot

den engelske overmakten.

Det var to forskjellige situasjoner som utspilte seg. John Balliol ble valgt til konge og gjorde sitt beste for å fungere under Edvard I, mens Robert Bruce ble kronet til konge, men måtte kjempe for å bli anerkjent. Selv om situasjonene er forskjellige blir det fremdeles viktig vurdere hvordan de to kongene blir skildret. De hadde forskjellig utgangspunkt for å fungere som konger, men inntrykket man sitter igjen med handler i stor grad om hvordan historikerne legger frem informasjonen og argumenterer for sin sak.

Når det kommer til tidsavgrensning vil det være to forskjellige perioder å se på. Den første blir i hovedsak 1292 frem til 1296 da John Balliol satt på tronen. Det er her hovedfokuset vil ligge. Den andre blir fra 1306 og drapet på John Comyn frem til Robert Bruce blir anerkjent som konge av England i 1328.

METODE

Metoden jeg skal bruke blir å behandle tidligere forskning som er gjort på området. Ved å kombinere synspunktene til en rekke historikere vil dette være en måte å si noe om helhetsinntrykket av de to kongene.¹ Området og personen jeg skriver om er sjelden hovedtemaet når det skrives om perioden. Det blir dermed en mulighet til å kombinere de synspunktene forskjellige historikere har om John Balliol og sammenligne argumentene som blir benyttet.

Den tidligere forskningen skal brukes til å sammenligne de ulike forutsetningene, innhold og ettermæle for de to kongenes regjeringstid i Skottland. Jeg vil beskrive hvordan historikerne fremstiller deres allierte og motstandere, hvordan de fungerte som konger i praksis, og hvordan de er blitt oppfattet i ettertid. Ved å benytte et bredt spekter av skal det være mulig på gi en balansert fremstilling av de to kongene.

Dette vil også gå under strategien å gjenta tidligere forskning som Everett refererer til.²

Forskjellen er at hovedvekten vil ligge på John Balliol fremfor å ha han i bakgrunnen som blir tilfellet i mange andre historikers forskning. I denne oppgaven blir Balliol hovedtema, noe som gir et annet perspektiv på perioden og personen i forhold til annen forskning. Ved å benytte den tidligere forskningen med en ny vinkling vil dette gi mulighet til å utforske John

¹ Everett, E. (2012). Side 130

² Everett, E. (2012). Side 130-131

på en ny måte. Det jeg skal gjøre er å se på hvilke mål kongene hadde for kongeregjeringen sin, hvor godt de lyktes, og hvorfor de lyktes eller mislyktes. For å være konkret vil det si å granske faglitteraturen for å finne hovedårsakene til at John Balliol ikke klarte å fungere som en god konge. Det motsatte blir tilfellet for Robert the Bruce. Dette blir også viktig ettersom han er et så viktig nasjonalt symbol for Skottland. Det å sammenligne hovedårsakene til de to kongenes vidt forskjellige resultater i Skottland vil være utgangspunktet for å besvare problemstillingen på en god måte.

Dette vil jeg si er et aktuelt og viktig å drøfte. Historiske personer kan fremstilles ulikt av forskjellige historikere og kilder, og det er viktig å være klar over dette. Det er mange historiske personer som blir fremstilt negativt og positivt avhengig av hvilke kilder man benytter. For å sitere Napoleon: Historien er skrevet av vinnerne. Det er det viktig å være observant på dette, ikke bare for å beskrive perioder på en nyansert måte, men også for å forstå hvordan enkelte historiske personer kan påvirkes av denne type fremstilling. Som historiker har man et ansvar for å videreformidle historie til de kommende generasjoner. Det er viktig å være klar over at beskrivelsen av en historie kan være vinklet for å støtte seierherrene i en konflikt.

Litteratur

Når det kommer til kilder har historikere mye materiale å forholde seg til. Man kan bruke historiske dokumenter som er fra de periodene som skal undersøkes. Dette er primærkilder. Man kan også benytte seg av andre historikers tolkninger og drøftinger av primærkildene. For min del vil kildemateriale være andre historikers tolkninger og vurderinger av primærkilder knyttet til de to skotske kongene. Dette er såkalte sekundærkilder som refererer til primærkildene. Fokuset vil ligge på de to kongene og faktorer som har påvirket dem og hvordan de fremstilles. For å få frem dette har jeg valgt ut bøker som ikke bare omhandler kongene, men også andre personer i perioden, som Edward I og Comyn-familien. Dette er ytre og indre politiske krefter som har hatt effekt på de to forskjellige skotske kongenes tid på tronen. Dette har vært med på å bestemme betingelsene og forutsetningene til kongene og hva de klarte å utrette i sin periode på tronen. Det viktige er da å benytte kilder som på en god måte får frem en balansert fremstilling.

Når det kommer til fagstoff om skotsk middelalderhistorie er det samme primærkildene som blir benyttet. Når man ser bakerst i kildelisten til de forskjellige bøkene jeg har valgt å benytte

er det flere kilder som er nevnt i flere av bøkene. Dette er spesielt krøniker og annaler knyttet til de Til viktige personer og hendelser i perioden. I tillegg kommer selvsagt andre historiske dokumenter knyttet til de forskjellige personene bøkene omhandler. Men forfatterne bruker i stor grad de samme krønikerne og annalene for å hente ut informasjon de trenger. For eksempel kan krønikerne sentrert rundt Robert Bruce si noe om hvordan John Balliol ble oppfattet som konge i samtiden. Hovedsaken er hvordan man velger å tolke kildene og hvor man legger fokuset. På samme måte vil jeg benytte andre historikers tolkninger rundt Comyn-familien og Edward I til å forklare hvordan dette var med på å bestemme hvordan John Balliol skulle fungere på tronen.

I de forskjellige utgivelsene jeg har valgt ut legges det ikke bare vekt på hva krønikene og annalene forteller, men også hvordan de fremstiller forskjellige personer eller hendelser. Dette er veldig tydelig i bøkene til Alan Young der han har med avsnitt fra kildene han benytter. Han belyser hvordan han tolker og henter informasjonen fra verkene ved å bruke utdrag. Det blir dermed mulig å se hvordan han har brukt kildene til å komme frem til de slutningene han trekker. Denne fremstillingsmåten er ikke brukt i alle verkene jeg skal benytte, men det er mulig å finne referanser til hvor informasjonen er hentet.

Dette betyr at jeg ikke skal benytte noen primærkilder direkte. Det jeg skal benytte er sekundærkilder i form av litterære verk publisert av andre historikere som har forsket på perioden. Jeg skal benytte meg av deres tolkninger for å besvare min problemstilling om hvorfor John Balliol mislyktes som konge og Robert Bruce oppnådde så stor suksess.

Kildene jeg skal benytte er forskjellige bøker fra historikere. I kapitlene sentrert rundt John Balliol sin tid på tronen tar jeg utgangspunkt i et par forskjellige historikere. A.D.M Barrell skriver et oversiktsverk om den skotske middelalderen og gir en kort, men god innføring i perioden og utfordringene Skottland møtte. Rosalind Mitchison har også skrevet et oversiktsverk over Skottlands historie, men denne utgivelsen tar ikke kun for seg den skotske middelalderen men også den moderne tid. Dette vil bety at forfatterne må prioritere hva de skal fokusere på og hva de mener på best mulig måte representerer den skotske middelalderen og konflikten de skal skildre. Dette er et godt utgangspunkt for å se hvilke vurderinger historikerne som ikke har like mye plass gjør for å få frem hovedpoeng som de mener definerer de to kongenes tid på tronen.

To andre verk jeg har valgt å benytte er Alan Young sine bøker om Comyn-familien. Verkene gir en grundig innføring over Comyn-familiens politiske ambisjoner og maktutøvelse i perioden. Dette inkluderer også hvilken rolle Comyn-familien hadde i å få valgt Balliol til konge i Skottland og hvordan de påvirket han som konge. Dette er også en historiker som har skrevet flere verker knyttet til perioden, inkludert en bok om Robert Bruce, og det blir dermed viktig å se på hvordan han fremstiller John Balliol som skotsk konge.

Det er i hovedsak en bok jeg har funnet som omhandler Balliol-familien direkte. Amanda Beam har skrevet om Balliol-dynastiet, som omhandler hele familien sin historie. John Balliol sin tid som skotsk konge har dermed blitt prioritert i stor grad og det blir dermed viktig å se på hvordan en historiker som har gjort grundig forskning på området presenterer John Balliol og om han dermed fremstilles forskjellig.

De siste verkene jeg har valgt å benytte er Michael Brown sin utgivelse som tar for seg uavhengighetskrigene i Skottland. Denne boken gir en grundig innføring i akkurat denne perioden i skotsk historie, og ettersom kongene jeg skal sammenligne befinner seg midt i denne perioden vil mye informasjon være tilgjengelig. Dette er også et verk som skal skildre perioden mer generelt enn for eksempel Beam og Young som legger vekten på Balliol og Comyn-familien. Fiona Watson har skrevet en bok som omhandler Edvard I og Skottland som jeg har benyttet i mindre grad. Dette er fordi det tar for seg i hovedsak en periode mellom de to kongene jeg skal granske, og er dermed noe begrenset i sin relevans.

Kapittel 1: En konge må velges

Perioden vi skal undersøke starter med et land uten en konge på tronen. Skottland hadde behov for en ny konge, og grunnen til at John Balliol endte opp på tronen kan spores tilbake til Alexander III sin død. Han døde i 1286 under tragiske omstendigheter. Den kompliserte situasjonen som oppsto var en direkte årsak av at han ikke hadde en arving til tronen. Alle potensielle direkte arvinger var døde på grunn av at Alexander III hadde levd lenger enn alle sine barn. Hans død var grunnet en uheldig ulykke. Han falt av hesten sin i mars 1286 og døde. Den nærmeste arvingen var et spedbarn fra Norge, Margaret. Hun var kjent som «Maid of Norway». Dette skulle vise seg å være vanskelig for den skotske eliten å akseptere. Dette kan ifølge Barrell knyttes direkte til at eliten i Skottland var svært mannsdominert. Til tross for dette, var det ting som tydet på at det skotske politiske samfunnet var villig til å akseptere en potensiell kvinnelig arving til tronen.³

Det ble også gjort grep for å sikre Skottlands selvstendighet selv om giftermålsavtalene ikke skulle føre frem. Avtalene ble kalt Northampton-traktaten. Traktaten var signert sommeren 1290 og var en ekteskapspakt som forpliktet arvingene av Skottland og England til å gifte seg. Dette ville da ha vært Margaret av Norge og sønnen til Edvard I. Selv om Margaret døde hadde likevel traktaten betydning fordi den fastslo prinsippene for hvordan det engelske og skotske forholdet skulle fungere i fremtiden. Traktaten fastslo at Skottland skulle fungere som et selvstendig kongerike, og skulle ikke under noen omstendighet bli utsatt for engelsk involvering i politiske saker. Skottlands lover og rettigheter skulle respekteres, og Skottland skulle bli holdt adskilt fra England. Den skotske kongen skulle ikke bli tvunget til å gi hyllest til den engelske kongen eller bli tvunget til å støtte England med militære styrker. Denne avtalen ble av historikerne ikke tillagt like stor betydning som blant annet erklæringen av Arbroath, men dette skal vi se på senere under Robert Bruce⁴. Poenget var at Birgham/Northampton-traktaten fastslo klart og tydelig at Edvard I ikke kom til å ha makt over det skotske kongeriket. Det kan også ha vært et tegn på at Edvard I hadde vist tegn på at han hadde planer om å utnytte nabolandets indre konflikter til sin fordel, ettersom ekteskapsavtalene også kunne fungere som et forsvar mot Edvard I. Kanskje hadde de skotske vokterne antatt at Edvard I hadde en langsiktig plan dersom muligheten åpenbarte seg, og

³ Barrell, A.D.M (2000): 94-95

⁴ Young. A (2014): 110-111

dermed gjorde sitt beste for å bygge opp et juridisk forsvar. Traktaten var sentral når det gjaldt å fastslå skotske lederes langsiktige mål om å opprettholde skotsk uavhengighet

Litt utenfor denne situasjonen finner vi John Balliol som til slutt ender på den skotske tronen. Han var ikke direkte involvert i styringen av landet og var heller ikke sentral i det politiske bildet ved Alexander III's død. Det blir dermed sentralt i kapittelet å se på hva historikerne anser som årsaken til at John Balliol havnet på tronen, og hvordan hans ferd mot å bli skotsk konge fremstilles.

Indre konflikter

Perioden frem til Margaret reelt kunne styre Skottland ble det utnevnt et råd av seks voktere. De utnevnte var to biskoper, to jarler og to baroner. Samlet representerte de seks personene de to forskjellige politiske sidene i landet. Tre av personene var tilhengere av John Balliol, mens de tre andre var tilhengere av Robert Bruce den eldre. Dette var bestefaren til Robert Bruce som til slutt kom til å ende på tronen. Mye av denne oppfatningen har med de videre historiske hendelsene å gjøre. Barrell påpeker her at rådet i større grad representerte den politiske maktsituasjonen i Skottland framfor noe annet. Comyn-familien var sterkt representert blant vokterne, og hadde en sterkere tilknytning til sin kandidat til tronen enn de Bruce-vennlige representantene blant vokterne⁵. Med andre ord knytter Barrell paralleller mellom personene utnevnt i rådet og den virkelige makten i Skottland.

Et faktum man også må peke på er de indre stridighetene i denne perioden. De militære konfliktene kan i stor grad spores til Bruce-familien sitt opprør mot vokterne. Dette peker de fleste forfatterne på ved perioden før Balliol blir kronet til konge. De indre stridighetene i landet var en direkte konsekvens av Bruce-familien.⁶ Alan Young trekker paralleller mellom konfliktene og hvordan John Balliol ble valgt til konge fremfor Robert Bruce. Han sier ikke at konfliktene Bruce-familien skapte var hovedårsaken til at han ikke ble valgt, men en av flere årsaker. Han ser på handlingene fra Bruce-familien som motivert av deres motstand mot Comyn-familien og deres dominerende posisjon som vokterne av Skottland. Det var i utgangspunktet en konflikt skapt av Bruce for å svekke Comyn-familien og deres allierte. John Balliol selv involverte seg ikke sterkt i situasjonen i Skottland på dette tidspunktet i 1286. Alan Young spekulerer på hvorfor og ser det som sannsynlig at han anså sitt krav om

⁵ Barrell, A.D.M (2000): 94

⁶ Barrell, A.D.M (2000): 95

kronen som sterkere enn Bruce-familien. Det at han i tillegg hadde lojalitet fra Comyn-familien gjorde at han prioriterte andre saker på dette tidspunktet.⁷

Amanda Beam ser på Bruce sine angrep som politisk motiverte handlinger for å vise motstand. Mot hva, er usikkert på grunn av ødelagte dokumenter, men de mest åpenbare grunnene Beam peker på er enten motstand mot den norske tronarvingen, de engelske representantene innad i landet eller mot John Balliol selv. Effekten av dette var ifølge Beam at John Balliol måtte involvere seg i større grad i det politiske landskapet i Skottland, med Comyn-familien på sin side. Men det er ingen tydelig rivalisering med Comyn-familien som ene og alene er den utløsende faktoren som gjorde at Bruce-familien skapte de indre stridighetene i Skottland.⁸

Fokuset på situasjonen rundt Bruce-familien på dette punktet kan forklares av Young med at rivaliseringen mellom de to familiene var tilstede allerede før en ny konge ble valgt. Han mener også at dette var en av grunnene til at Comyn-familien fikk valgt John Balliol til ny konge i Skottland. Fiendtligheten mellom Bruce- og Comyn-familien svekket Robert Bruce sitt krav på tronen. Young konkluderte ikke med at dette var en direkte årsak til at John ble valgt til konge, men han skildrer allerede en rivalisering mellom de to familiene som blir sentralt for ham senere i den historiske utviklingen. Beam har også med dette, og konkluderer med at denne striden var en av hovedgrunnene til at John Balliol involverte seg i større grad på den politiske arenaen i perioden med Comyn-familien. Det blir presentert som en årsak til John Balliol sitt økende engasjement innenfor skotsk politikk og en start på rivaliseringen med Bruce-familien.

Den engelske kongen involveres

Vokterne så det ytterst nødvendig å få Edvard I sin støtte for å sikre stabilitet for Skottland. Ser man på hvordan forholdet til Skottland og England utviklet seg, kan det virke som noe merkelig. Men tar man i betraktning hvordan forholdet mellom nabolandene var før uavhengighetskrigene, er det ganske logisk. Forholdet mellom England og Skottland var stabilt, og det er forståelig at vokterne ønsket å ha den engelske kongen Edvard I på sin side. Edvard I kunne ha flere motiver for å involvere seg i den skotske kongeutvelgelsen. De forskjellige forfatterne peker på forskjellige grunner som kunne vært sentrale for den engelske

⁷ Young, A. (1997): 98

⁸ Beam, A. (2008): 92

kongen. Amanda Beam og også Barrell er enige om at den engelske kongens krav om å bli involvert som overherre og dommer i saken har med et ønske om å utnytte situasjonen til sin egen fordel.⁹ Young har ikke en like sterk mening om den engelske kongens involvering i saken. Han ser heller på det som at Edvard I sitt ønske var en konge som kunne skape stabilitet i Skottland framfor å ta kontroll over landet.¹⁰

Dette er hovedpoenget i dette kapittel 1. Young mener Edvard I i liten grad var involvert i saken, og at det var på grunn av den skotske politiske eliten John Balliol havnet på tronen. Han velger dermed å prioritere Comyn-familien sin tilknytning til John Balliol og den politiske innflytelsen familien hadde i det skotske samfunnet. Beam og delvis Barrell på sin side velger å prioritere den engelske kongen. Her er det spesielt Beam som argumenterer for den engelske kongens involvering i saken og hva hans motiver eventuelt kunne være.

Youngs vinkling av saken kan være påvirket av bokens tema. Hans verk er sentrert rundt Comyn-familien og han får dermed flere linjer å trekke mot deres involvering i John Balliol sin ferd mot tronen. Amanda Beam sin bok har i hovedsak et budskap om at i mange tilfeller hadde John Balliol en sterk tilknytning til England, og det var dermed strategisk for Edvard I å få en lojal skotsk tilhenger til å innta den skotske tronen. Barrell på sin side skriver et oversiktsverk over perioden, men det er en fin linje å følge etter som han startet sitt fokus på den engelske kongen i denne delen av perioden. Edvard I kom til slutt å ta makten over Skottland, og ettersom man kan se hans tilknytning allerede ved utnevnelsen av en ny skotsk konge er det naturlig å fokusere på dette for Barrell. Dette gir ham muligheten til å trekke en lang linje og se utviklingen i det skotske og engelske forholdet gjennom denne prosessen helt til slutten av uavhengighetskrigene.

Norham-prosessen og The Great Cause

Det hele endte med at Edvard I ble direkte involvert i utvelgelsen av en ny skotsk konge etter at den norske tronarvingen døde på vei til Skottland. Den engelske kongen brukte denne prosessen til å øke sin innflytelse over Skottland. Han ble til slutt akseptert av den skotske politiske eliten som dommer og overherre over hele Skottland.¹¹

⁹ Beam, A. (2008): 98

¹⁰ Young, A. (1997): 113

¹¹ Barrell, A.D.M (2000): 97

Prosessen med utnevnelse av ny konge kan deles inn i to delprosesser. Edvard I skulle være overdommer. Dette var Norham-prosessen og The Great Cause. Kort sagt var Norham-prosessen den innledende delen der personene som mente de hadde et krav på kronen fikk framsatt sine krav. Dersom man mente man hadde en direkte familieforbindelse til Alexander III kunne man legge fram sitt krav om å bli tatt i betraktning som en aktuell kandidat til tronen. The Great Cause var de konkrete rettsprosedyrene som førte til at John Balliol ble valgt til konge. Det startet med 13 potensielle kandidater, og til slutt sto det mellom John Balliol og Robert Bruce den eldre. Den samlede prosessen var innviklet og tok lang tid.

Det er interessant å merke seg at Barrell ikke brukte mange sider på å forklare hvordan den første eller siste delen av prosessen fungerte. Det var en veldig innviklet prosess med flere utsettelse. Det kan ha noe med at John Balliol ble valgt til konge, og ikke nødvendigvis hvordan prosessen foregikk. I tillegg har han allerede fremstilt hovedpoenget som han står for. Prosessen knyttet til å få valgt en ny skotsk konge var en arena Edvard I benyttet seg av for å øke sin innflytelse over Skottland.

De to forfatterne Amanda Beam og Alan Young bruker derimot mye tid på akkurat dette. Forskjellen er at de to forfatterne legger vekt på forskjellige sider av prosessen. Barrell sin bok er i hovedsak et oppsummeringsverk for perioden, og fungerer dermed godt for å legge grunnlaget for videre diskusjon. Men blant de to forfatterne jeg skal se på kommer det særlig fram to forskjellige synspunkt om hvordan John Balliol havnet på tronen til Skottland. Barrell tar ikke det samme grepet, men isteden oppsummerer han hovedpoenget for prosessene som fant sted. Dette var at John Balliol ble valgt til konge i stedet for Robert Bruce.

Norham-prosessen

Edvard I var overdommer i saken, og kandidatene som ønsket å bli vurdert måtte akseptere den engelske kongens rett til å bedømme hvem som kunne bli konge i Skottland. For at prosessen av Norham skulle gå videre til utvelgelsen av den nye skotske kongen måtte alle kandidatene erkjenne Edvard I som overherre i Skottland. Dette inkluderte makt over det skotske kongedømme og alle slott innenfor skotske landegrenser. Amanda Beam nevner de tretten andre kandidatene, men får også frem hvordan John Balliol nektet å anerkjenne Edvard I som overherre i første omgang. Her trekker hun også linjer til hvordan John Balliol kom til å fungere som konge under Edvard I.

Det at utvelgelsen også ble utsatt, men ikke avsluttet, mener Beam er et viktig poeng å merke seg. Dette kunne være en direkte illustrasjon på at Edvard I var ivrig på å få valgt John Balliol som konge. Trusselen om å utestenge John Balliol fra prosessen var nettopp bare det, en trussel. Og dette er et godt argument fordi Edvard I nekter å la prosessen gå videre før John Balliol var involvert. Det er dermed et klart poeng i at Beam fokuserer på dette aspektet av prosessen. Den er med på å vise hvor langt Edvard I var villig til å gå for å inkludere John i prosessen.¹²

Alan Young på sin side nevner ikke noe om de rettslige utsettelsene som fant sted på grunn av John Balliol sin uvillighet til å underkaste seg den engelske kongen. Isteden fokuserer han på Comyn-familien sin videre rolle i utvelgelsen av en konge. Han legger vekt på hvordan mye tyder på at Comyn-familien var den viktigste årsaken til at John Balliol la fram sitt krav om tronen. Dette henger sammen med hans vinkling av saken og den endelige konklusjonen – det var Comyn-familien som var hovedgrunnen til at John Balliol ble plassert på tronen. Han sier også at det ikke var bevis for at Edvard I hadde involvert seg for å benytte seg av en av kandidatene for å øke sin makt over Skottland. Alan Young sier at det ikke kan bevises at Edvard I ville benytte seg av John Balliol som en «dukke», men at det var sannsynlig han ønsket at han endte opp på tronen. Det var ifølge Young ikke for å kunne kontrollere Skottland, men på grunn av at Balliol hadde størst mulighet til å oppnå politisk stabilitet i Skottland igjen. Young argumenterer for at Edvard I i liten grad var involvert i at det var John Balliol som ble utvalgt som konge, og vinkler saken mot familien han skriver bok om, Comyn-familien. I følge ham er hovedgrunnen til at John ble valgt var fordi at han var kandidaten som hadde best utgangspunkt for å skape stabilitet i Skottland.¹³

The Great Cause

Den andre delen av prosessen mot en å få valgt en ny konge, The Great Cause, startet etter at kandidatene hadde akseptert den engelske kongen som overherre. Dette var de konkrete vurderingene av kandidatene som skulle ende med en ny konge på tronen i Skottland. Dette skulle skje på skotsk jord. Etter den første delen av prosedyrene skulle kravene til de tretten kandidatene bli diskutert foran en samling av representanter for Robert Bruce, John Balliol og Edward. Dette indikerte at det i utgangspunktet bare var to seriøse kandidater. John og Robert fikk et krav om å velge ut 40 underdommere hver, mens Edvard valgte ut 24 underdommere.

¹² Beam, A. (2008): 104

¹³ Young, A. (1997): 113

Både Alan Young og Amanda Beam refererer til underdommerne ved en rekke eksempler. Et av hovedpoengene til begge er at Comyn-familien hadde en tilknytning til de fleste personene på listen til John Balliol. Amanda Beam peker på nettopp denne sterke tilstedeværelsen av Comyn-lojale personer på listen og at dette er mye av bakgrunnen for kritikken av John Balliol av tidligere historikere. Men hun argumenterer for at dette ikke er et bevis på John Balliol sin mangel på politiske ferdigheter. Han hadde nok kunnskap til å stå på egne ben i det politiske landskapet og han hadde gode nok lese og skriveferdigheter og endte opp med en imponerende liste av underdommere på sin side.¹⁴ Det virker som Beam benytter hans evner til å lese å skrive som et motargument mot kritikken han har mottatt fra historikere. Hun lykkes i liten grad med å snu oppfatningen av John på denne måten ettersom det er et tynt argument for å bevise hans politiske makt og ambisjoner.

Roller til underdommerne var å høre, diskutere og rapportere til Edvard I og med dette anerkjenne hans makt som dommer i saken. Underdommerne var skotske adelsmenn med formelle posisjoner i Skottland. Denne samlingen utgjorde et råd på 104 personer. Både Young og Beam anerkjenner at Comyn-familien sin politiske innflytelse dominerte underdommerne knyttet til John Balliol. Spesielt fokuserer Young på dette, ettersom hans fokus ligger på nettopp denne tilknytningen mellom familiene. Beam på sin side fokuserer i tillegg på at det er en engelsk påvirkning inne i bildet. Enkelte av underdommerne hadde en forbindelse til den engelske kongemakten.

Underdommerne var personer som hadde fått sine titler av, eller av andre grunner var lojale til Comyn-familien. Her finner vi et direkte eksempel på Comyn-familien sin politiske innflytelse og tilknytning til John Balliol. Vi kan også se at flere av underdommerne utvalgt av Edvard I også hadde en viss tilknytning til å støtte John Balliol sitt krav om tronen. Det er denne tilknytningen Beam er tydelig på å påpeke, mens Young ikke fokuserer på dette i sin bok. Robert Bruce sine underdommere hadde i større grad motforestillinger og negative følelser ovenfor Balliol sin sak. Dette kunne spores til Comyn-familiens dominerende posisjon i politikken, og Bruce-familien sine ambisjoner om en plass på tronen fremfor John Balliol.¹⁵

¹⁴ Beam, A. (2008): 105

Young, A. (1997): 114

¹⁵ Beam, A (2008): 104

Gjennom hele prosessen var de skotske underdommerne ute av stand til å fatte en beslutning. Det er vanskelig å si tydelig hvorfor, men det var en sterk maktkamp mellom de to rivalene. Den kompliserte arvesituasjonen var faktor som gjorde det vanskelig å slå fast hvem som egentlig hadde det mest legitime kravet på tronen. Dette gjorde at også underdommerne utvalgt av Edvard I ble involvert for å hjelpe til med å gjøre et valg mellom Bruce og Balliol. Det gjorde at prosessene følgelig ble utsatt frem til oktober 1292. Innen november 1292 visste Bruce at hans krav på tronen ikke kom til å føre frem. Han overlot derfor sine rettigheter til kronen til sin sønnesønn og arving Robert Bruce den 7. november. I et dokument datert to dager senere overlot Robert Bruce sin tittel til sønnesønnen og den framtidige kongen. Trolig for å slippe å gi sin hyllest til John Balliol som konge. Men i et brev vises det likevel til at Robert aksepterte ham som kongen av Skottland, selv om familien ikke sverget en troskapsed. Til tross for dette argumenterte Bruce-familien for at de burde få en tredjedel av kongedømmet. Dette var et siste forsøk på å få noe ut av situasjonen, og ble begrunnet med John Balliol's likegyldighet til krisen som startet i 1286. Sannsynligvis var dette påstander uten rot i virkeligheten, ettersom John Balliol og Comyn-familien var involvert i prosessene etter 1286. Kravet ble raskt avvist, og The Great Cause gikk mot sin avsluttende fase.¹⁶

Selve prosessen fremstilles i stor grad likt av de to forfatterne, men det er ulikheter. Young fokuserer i kapittelet på hvordan Comyn-familien arbeidet hardt i bakgrunnen for å manøvrere sin kandidat i riktig posisjon for å vinne den skotske tronen. Han argumenterer for at motivet for dette var å øke Comyn-familien sin makt. Med andre ord fremstilles delvis John Balliol som et middel for Comyn-familien til å øke innflytelsen i det skotske samfunnet. Dette kan vi se i sammenheng med den vinklingen Young har benyttet helt fram til dette punktet i sin bok om Comyn-familien. Beam fokuserer mer på de konkrete prosessene som gjorde at John Balliol ble valgt. Etter dette bruker hun kapittelet på å få frem hvordan propaganda har vært med på å påvirke fremstillingen av The Great Cause og at John Balliol ikke skulle ha blitt valgt til konge. Med andre ord bruker Beam en seksjon av kapittelet på å argumentere mot de beskrivelser av John Balliol som er gjort av andre historikere.¹⁷

¹⁶ Beam, A (2008): 111

¹⁷ Young, A. (1997): 115

Beam, A. (2008): 109

Alan Young ser på den juridiske siden av saken, men han ser også bak de forskjellige argumentene. Han anser hele prosessen med å sette John Balliol på tronen, som en videreføring av rivaliseringen mellom Comyn-familien og Bruce-familien. Begge familiene brukte sin innflytelse aktivt for å oppnå økt politisk makt – Comyn-familien ved å støtte den kandidaten som var deres fremste støttespiller, mens Bruce-familien hadde som mål å komme til makten selv.¹⁸

John Balliol som konge

I følge Bruce sin biografi skrevet av Barrow var the great cause «a triumph of law, common sense and respect for orderly procedure»¹⁹. Det var denne prosessen som gjorde at John Balliol ble kronet til ny konge av Skottland 17. november 1292. John Balliol sverget så evig troskap til den engelske kongen og aksepterte ham som overherre den 20. november samme år. Men som Amanda Beam påpeker var dette i stor grad en ufullstendig beskrivelse av prosessene som hadde funnet sted. I stor grad så man tendenser til utsettelse på tynt grunnlag, og et panel av underdommere ute av stand til å fatte beslutning. Edvard I's involvering var så sterk, at Amanda Beam ville argumentere for at det i realiteten var han som bestemte når kroningen skulle finne sted. Edvard I var involvert i hele saksgangen og hadde mulighet til å manipulere og styre prosessen i den retning han ønsket. Den engelske kongen fungerte som dommer i prosessen, og det er dokumentert at han brukte sin autoritet til å eliminere alle aktuelle kandidater med unntak av Robert Bruce og John Balliol. Begge hadde eiendommer i både Skottland og England, og Edvard I så kanskje dette som et tegn på at det var personer som kunne ha interesser i å følge hans vilje. Det er gode argumenter for å se hele prosessen som en mulighet for Edward I å sette inn en konge han kunne kontrollere. Og det var nettopp dette ryktet som preget John Balliol under hans regjeringsperiode²⁰.

Det samme kunne også ha skjedd om Robert Bruce hadde blitt kronet til konge. Målet til Edvard I var i stor grad å skape en situasjon der han kontrollerte Skottland, å hindre kongen i å forsvare Skottlands rett som selvstendig rike. Alan Young mener at det var Comyn-familien sin innflytelse som gjorde at John Balliol havnet på tronen. Boken han har skrevet handler om Comyn-familien, og her framstilles i stor grad kroningen av John Balliol med en vinkling mot

¹⁸ Young, A. (1997): side 115

¹⁹ Beam, A (2008): side 112

²⁰ Beam, A (2008): side 112

Comyn-familien sine fordeler av dette.²¹

Vi kan også se at Edvard I hadde fått en ny oppfatning av hvordan overherredømme skulle fungere. John Balliol ble i stor grad overkjørt på alle viktige beslutninger og måtte føye seg etter Edvard I sine ønsker. Det var tydelig engelsk innflytelse på en rekke andre områder også. Det skal vi se nærmere på i neste kapittel. Tiden etter kroningen var preget av sterk påvirkning fra Edvard I. Poenget er at man ser tydelig Edvard I sin innflytelse etter at den nye skotske kongen var innsatt. Det er ikke utenkelig at situasjonen hadde vært den samme uansett hvem av de to kandidatene som hadde havnet på tronen. Dersom Edvard I hadde en klar plan for å sette John Balliol på tronen i utgangspunktet, hadde nok prosessene i mye mindre grad vært dominert av stadige utsettelse og problemer. Selv om dette også kunne vært et bevisst trekk fra Edvard I sin side for å vise at prosessene ble gjennomført på en ordentlig måte, hadde man trolig sett at John Balliol hadde blitt valgt tidligere slik at Edvard I hadde innført sin kontroll enda tidligere.

Ser man på selve kroningen kan man også se Edward I sin tydelige påvirkning. John Balliol ble kronet på St. Andrew's day av John de St John på Scone. Det faktum at det var denne dagen kroningen fant sted kunne tyde på nok en innblanding av Edvard I. Edvard hadde selv blitt kronet til konge den 17. november 1272. Bruk av samme kroningsdato kunne understøtte Edvard I's målsetting om å se kongedømmene i en sammenheng.²² Dette er noe Amanda Beam bruker for å argumentere for Edvard I sin tydelige innvirkning på saken, og hvordan hans mål sannsynligvis var å sette John Balliol på tronen. Alan Young på sin side ser ikke på kroningen som en symbolsk handling for å vise engelsk dominans over den skotske kongemakten. Og dette illustrerer i stor grad de to forskjellige synspunktene. Beam fokuserer på de tydelige parallellene mellom England og Skottland, mens Young overser dem eller argumenterer for at skotske innflytelsen er sterkere enn den engelske.

Balliol sverget så troskap til Edvard I den 26. desember 1292 og han ble dermed i i praksis hersker over Skottland under Edvard I. Det er nettopp dette som gjør at John Balliol har fått rykte på seg for å være kun en brikke for Edvard I. Men det blir som Amanda Beam sier en veldig lite nyansert måte å se saken på. Det blir veldig vanskelig å legge alt ansvaret for

²¹ Young, A. (1997): side 116

²² Beam, A (2008):: 113

situasjonen på John Balliol. Det er tydelige beviser på hvordan Edvard I hadde en stor innvirkning på den skotske situasjonen under hele valgprosessen. I tillegg bør det gjøres et eksempel ut av det faktum at alle kandidater måtte anerkjenne Edvard I som overherre før de kunne bli ansett som kandidater til tronen. John Balliol var en av de som var minst villig til å akseptere dette kravet, noe som hadde ført til utsettelse av prosessene.²³ Til tross for dette blir likevel John Balliol kjent som Tom Tabard som ikke klarte å forsvare kongedømmet mot Edvard I. Tom Tabard er et begrep som representerte det nedverdiggende nederlaget og tapet av den skotske kronen. Det ble lansert av Pierre Longtoft, en krønikeforfatter fra samtiden. Det kan oversettes til tom skjorte og refererer til John Balliol som en tom skikkelse som ble utnyttet av den engelske kongen.²⁴

Alan Young ser på hele The Great Cause som en seier for Comyn-, og Balliol-familien over Bruce-familien. Men Comyn-familien skulle møte nye problemer sammen med den nye skotske kongen. Det første punktet Young trekker fram er det faktum at John Balliol ikke var erfaren innenfor skotsk politikk og rettspraksis utover de utfordringene han hadde møtt på veien mot tronen. Det andre var at Edvard I viste tegn til å ønske full kontroll over skotske politiske beslutninger og avgjørelser under Balliol sitt kongedømme. Den tredje utfordringen var rivaliseringen med Bruce-familien og deres mislykkede forsøk på å havne på tronen. Young ser på dette i stor grad som en videreføring av uenighetene fra de væpnede angrepene på Balliol's allierte sine eiendommer etter Alexander III's død.²⁵ Young sitt fokus ligger med andre ord på Comyn-familien sine utfordringer knyttet til om John Balliol og Bruce-familien kom til å skape problemer for dem i fremtiden.

De to forskjellige synspunktene til Amanda Beam og Alan Young, får frem de to forskjellige tilnærminger til hvorfor John Balliol havnet på tronen. Amanda Beam legger ikke skjul på at Comyn-familien sin politiske innflytelse hadde en stor innvirkning på utfallet av de rettslige prosessene for å finne ut hvem som hadde det rettmessige kravet på den skotske kronen. Men hun ønsker i stor grad få frem at det trolig var Edvard I som hadde den endelige avgjørelsen og det endelige ansvaret for hvem som ble kronet til ny skotsk konge. Alan Young på sin side legger i stor grad ansvaret på den Comyn-dominerte politiske eliten i Skottland. De brukte sin

²³ Beam, A (2008): 114

²⁴ Beam, A (2008): 160

²⁵ Young, A. (2014): 120

makt for å støtte kandidaten som var lojal mot dem, og for å manøvrere ham slik at han havnet på tronen.

For å oppsummere kan vi si at kroningen av John Balliol bærer preg av at han var en passiv deltager i prosessen. Han fremstilles av forfatterne som en person som havnet på tronen gjennom sin tilknytning til andre mektige personer. Både Comyn-familien og den engelske kongen hadde en sterk innvirkning på valget. John Balliol ble ikke valgt til konge på grunn av sine egne ambisjoner om å redde kongedømmet fra krisen etter Alexander III's død. Han ble isteden valgt på grunn av sin tilknytning til den engelske kongen og den politiske eliten i Skottland.

Kapittel 2: Den engelske overmakten

Med John Balliol valgt til ny skotsk konge blir det viktig å se på hvordan de forskjellige historikerne har fremstilt han i denne rollen. Hvilke aspekter har de forskjellige historikerne valgt å fokusere på for å fremstille John Balliol som konge. Vi så i kapittel 1 at mye av ansvaret for at John Balliol ble utpekt til konge ble sporet enten til Comyn-familien eller den engelske kongen blir det viktig å se på hvordan maktbalansen i det skotske samfunnet blir skildret. Siden valget av John Balliol som skotsk konge var påvirket i så stor grad av andres motiver kan vi prøve å se en sammenheng med dette og hvordan maktfordelingen fungerte i det skotske samfunnet under John Balliol.

John Balliol sin tid på tronen ble påvirket av en aggressiv engelsk politikk som gjorde det vanskelig å fungere som konge. Edvard I hadde gjort det klart kort tid etter kroningen av John, at dersom han ikke fulgte ordre kom den engelske kongen til å direkte involvere seg i skotsk politikk. Foruten denne trusselen involverte likevel Edvard I seg direkte i skotske rettssaker og politiske beslutninger i perioden. Dette inkluderte blant annet muligheten til å avgjøre skotske appeller i saker avgjort innenfor det skotske rettssystemet. Mye kan tyde på at den engelske kongen gikk inn for å provosere den skotske kongemakten nok til å kunne ha et gyldig grunnlag til å benytte seg av militær makt til å gjennomføre en okkupasjon av landet.²⁶

Aggressiv engelsk politikk

Et eksempel på den dominerende engelske politikken var opphevelsen av Birgham/Northampton-traktaten. Edvard I presset gjennom en konsesjon den 2. Januar 1293 der han offisielt fraskrev seg ansvaret fra tidligere inngåtte avtaler. Dette var en viktig hendelse i forholdet mellom Skottland og England fordi forpliktelsene mellom de to kongene ble forandret. Det ble også gjeldende for skriftlige bevis på avtaler. Edvard I annullerte praktisk talt Birgham/Northampton-traktaten gjennom denne handlingen, og presset igjennom sin oppfatning av hvilken forpliktelse han hadde i avtalene som var inngått.²⁷ Det er dermed interessant å se på hvordan de forskjellige forfatterne bruker denne hendelsen til å argumentere for sitt syn på John Balliol.

Et annet eksempel på den engelske påvirkningen i perioden var MacDuff-saken. Det var en eiendomssak angående MacDuff som mente han hadde rett på eiendommene til jarlen av Fife

²⁶ Barrell, A.D.M (2000): 104

²⁷ Young, A.(2014).: 123

som ble myrdet i 1289. Etter John Balliol ble valgt var det engelske parlamentet åpent for appellhøringer knyttet til skotske saker. MacDuff fikk ikke rett på eiendommene, og han mente det var på grunn av den skotske kongens lojaliteter til Comyn-familien. Resultatet av dette var at han involverte Edvard I. Dette var skulle skape mye konflikt mellom den engelske og skotske kongen. Denne konflikten førte til at John Balliol ble nødt til å møte i det engelske parlamentet. Selv om det var en situasjon som ble avgjort innenfor det skotske rettsvesenet ble England involvert i appellen. John Balliol ble dermed ved gjentatte anledninger påkrevd å møte i det engelske parlamentet²⁸. Dette var en situasjon den skotske kongen normalt ikke måtte ta stilling til, og det var uvanlig at han ble forpliktet til å møte opp til en rettshøring utenfor de skotske landegrensene.

Council of Twelve

En endring i perioden var et stort skift i maktbalansen i Skottland i 1295. Formelt sett hadde kongen den virkelige makten, men The council of twelve ble utpekt for å hjelpe til å styre Skottland på vegne av eller sammen med den skotske kongen²⁹. The council of twelve var et råd med personer som var lojale til det skotske kongeriket som ble utnevnt for å styre landet. Det er blitt beskrevet hendelsen som en nødvendig prosedyre for å prøve å opprettholde Skottlands status som et selvstendig kongerike. Engelske kilder peker på paralleller med styringsmetoden i Frankrike og twelve peers of France. Det blir nødvendig å se på rådet som et nødråd som hadde som funksjon å ivareta det skotske kongedømmets interesser. I tillegg kan man se på rådet som en videreføring av nøkkelpersoner som hadde vært involvert i styringen av Skottland helt fra Alexander III's død, med Comyn-familien som viktige sentrale skikkelser. Det representerte i stor grad den politiske makteliten i Skottland, fremdeles dominert av Comyn-familien.

John Balliol som konge

Beam gjør det tydelig at John Balliol ikke hadde et godt utgangspunkt for å bli akseptert som en skotsk konge av det skotske politiske samfunnet i samtidens Skottland. Han hadde minimal militær trening og ingen erfaring innenfor skotsk politikk. Beam fremstiller Balliol som en svak skikkelse omgitt av mektige politiske motstandere og allierte. Han skildres som en konge

²⁸ Beam, A(2008): 134-135

²⁹ Barrell, A.D.M (2000): 105

som ikke var i stand til å inspirere støtte i Skottland. Hun sier rett og slett at John Balliol hadde skapt usikkerhet rundt sine evner til å takle situasjonene han sto ovenfor³⁰.

Når det kommer til hans tid på tronen peker Beam på flere ting knyttet til maktfordelingen. Det at han var uerfaren gjorde at han ble sterkt påvirket av Comyn-familien. Hans regjering var sterkt dominert av menn lojale til Comyn-familien, men han gjorde også grep selv for å innsette adelsmenn med tilknytning til han. Først og fremst hadde de vært lojale til Balliol under The Great Cause. Beam argumenterer også for at det var en engelsk innflytelse i hans regjering. Det var ikke kun Comyn-familien som påvirket han som konge. Det var hans tilknytning til England. Beam mener han var knyttet til England på grunn av at sin oppvokst der og at han bare hadde besøkt Skottland som barn. Maktfordelingen under John Balliol som konge var delt mellom skotske og engelske innflytelser. Hun argumenterer også for at de store politiske beslutningene i perioden først og fremst kan spores til hans uerfarenhet som konge, og at det dermed er enten Comyn familien eller den engelske påvirkningen som står bak³¹.

Young gjør et poeng ut av å kritisere fremstillingen av perioden som en helhet. Spesielt på grunn av vinklingen mot John Balliol som en brikke i den engelske kongens spill. Men han argumenterer også for at det egentlige spørsmålet å ta stilling til er hvordan forholdet mellom den egentlige makten i det skotske samfunnet og den engelske kongen var.³² Young argumenterer for at den gruppen som hadde makt i samfunnet på denne tiden var Comyn-familien. Dette var på grunn av en kombinasjon av Balliol sitt erfaringsnivå innenfor politikk og Comyn-familien sin rolle i det skotske samfunnet fra 1286 og frem til 1292. Han mener at kontrakten mellom regjeringen og kongemakten ble fornyet, med regjeringen som den dominerende parten av samarbeidet. Under Alexander III var kongen den største makten i det skotske samfunnet, mens fra 1286 til 1292 var saken en annen. Et Skottland uten en konge gjorde det nødvendig for den politiske eliten i Skottland til å ta kontroll i samfunnet. Med en uerfaren konge ble det et samarbeidsforhold der den skotske regjeringen i stor grad bestemte for og sammen med den skotske kongen³³.

Jeg vil argumentere for at Young fremstiller situasjonen på denne måten fordi han fokuserer på Comyn-familien og deres makt i det skotske samfunnet. Dette kan man se i sammenheng

³⁰Beam, A. (2008): 119

³¹Beam, A. (2008) side: 120-122

³² Young, A(1997): 129

³³ Young, A (1997): 126-127

med at han mener John Balliol sin utnevnelse som konge var en seier for Comyn-familien og en økning av deres makt. Dermed ser han dette i sammenheng med samfunnsutviklingen og hvordan regjeringen hadde en mer dominerende rolle i Skottland. Effekten av dette er at John Balliol blir skildret som en konge uten mye reel makt i Skottland. Young beskriver situasjonen som at det var regjeringen som var den aktive parten i forholdet mellom konge og regjering. Kongemakten var svekket bare på grunn av John Balliol sine manglende evner som konge.

Barrell på sin side argumenterer for at det var John Balliol som hadde makten i samfunnet. Hvert fall forklarer han den negative fremstillingen av hans tid som konge på kildene som blir benyttet. Dette kan vi se i sammenheng med Young sin kritikk av perioden, men han fokuserer på hvordan Comyn-familien har blitt påvirket av denne vinklingen. Barrell på sin side mener det er Balliol sitt bilde som har blitt påvirket i størst grad. Krønikere og engelske kilder maler John Balliol som en forræder på to forskjellige fronter. For de skotske kildene var han en forræder som ikke klarte å stå opp for skotske rettigheter og motsette seg det engelske presset. Engelske kilder på sin side argumenterer for at John Balliol er en forræder på grunn av at han motsatte seg de formelle kravene Edvard I krevde av det skotske samfunnet. Barrell fokuserer på at det er vanskelig å skildre Balliol sin tid på tronen riktig ut fra kildene.³⁴ Jeg mener Barriell i større grad vil ta et oppgjør med det negative inntrykket historieskrivingen har hatt av John Balliol. Han prøver å gi en bedre fremstilling av John Balliol sin plass i perioden. Der Young har kritisert perioden med fokus på hvordan Comyn-familien har blitt stilt i et negativt lys gjør Barrell det samme med en vinkling mot John Balliol. Han argumenterer mot forestillingen om at han var en dukke, styrt av den engelske kongen.

Den engelske overmakten

Vi kommer dermed inn på temaet som er det sentrale i John Balliol sin kongetid, den engelske kongens rolle i situasjonen. Som Beam er rask med å påpeke skulle den nye skotske kongen raskt få problemer med Edward I. Den første kritikken av John Balliol kan vi spore til det faktum at han sverget en vasall ed til Edward I. Dette er den første dårlige politiske beslutningen argumenterer Beam for. Dette mener Beam også er en viktig grunn for at John har fått ryktet som en vasallkonge. Selv om dette ikke var uvanlig mellom konger er likevel dette eksemplet

³⁴ Barrell, A.D.M (2000): 104-105

uvanlig fordi John Balliol sverget en vasall ed som den skotske kongen. Og det er dette utgangspunktet som gjorde at Edvard I var i stand til å utnytte John Balliol på den måten han gjorde. Amanda Beam støtter dette ved å referere til hvordan Alexander III hadde nektet dette under hans kongetid uten at dette fikk videre konsekvenser for det skotske kongedømmet. Det var direkte knyttet til at Edvard I hadde blitt akseptert som overherre i prosedyrene mot utvelgelsen av en ny skotsk konge. Og dette er starten på den vanskelige situasjonen ifølge Beam³⁵. Brown er en annen forfatter som bruker det samme argumentet og baserer seg på at denne vasallden endret den kongelige statusen til John Balliol både innenfor og utenfor det skotske kongedømmet. De mener at dette var hovedgrunnen til at Edvard I var i stand til å utøve den makten og politiske linjen mot Skottland i perioden frem mot uavhengighetskrigene³⁶.

Young fremstiller situasjonen som at det var Comyn-familien som hadde den egentlige makten i det skotske samfunnet på denne tiden som vi har sett på tidligere, og en av de største utfordringene de møtte var Edvard I og hans forståelse for engelsk overherredømme. Edvard I lot ikke John Balliol få gjennomføre politiske tiltak uten å involvere seg i prosessene. Vi skal videre se på enkelte tilfeller der Edward I direkte tok kontroll over skotske saker og hvordan han klarer å gjennomføre dette.³⁷ Men som de andre forfatterne også skildrer situasjonen er Young enig i at Edward I var den største motstanderen for det skotske samfunnet. Han var med på å definere hvordan den skotske kongemakten skulle fungere i mye større grad enn noen andre.³⁸

Young mener det blir feil å se perioden kun påvirket av Edvard I sine evner til å benytte seg av John Balliol som en nikkedukke. Isteden argumenterer Young for at Edvard var så sikker på sin påvirkning at han kunne kontrollere både Comyn-familien og den skotske kongen. Men det fremstilles som at den politiske maktkampen i hovedsak ble utkjempet mellom Edvard I og Comyn-familien. Young argumenterer også med at grepene som ble tatt politisk for å motkjempe det engelske presset ble utført av blant annet Comyn-familien på vegne av John Balliol. John Balliol fremstår som en passiv skikkelse i det politiske miljøet og i den politiske kampen mot den engelske overmakten. Her fremstilles de også som «de skotske lederne»,

³⁵ Beam, A. (2008): 115

³⁶ Brown, M. (2004): 169

³⁷ Young, A.(2014):120

³⁸ Young, A.(2014):120

som igjen fremstiller Comyn-familien og den politiske eliten som den egentlige makten i samfunnet.³⁹

Barrell fokuserer også på det faktum at Edvard I skulle ha sagt tydelig ifra om at han kom til å involvere seg direkte i skotsk politikk dersom John Balliol ikke gjorde som han fikk beskjed. Barrell argumenterer også for at det er tvilsomt at en annen konge kunne styrt landet med Edvard I sin nye forståelse for overherredømme. Her nevner han med eksempel Robert Bruce, og legger dermed ikke hovedansvaret på John Balliol for at han ikke klarte å stå imot Edvard I sitt politiske press⁴⁰.

Som en kort oppsummering kan vi si at samtlige historikere beskriver en situasjon der den skotske kongen ble utnyttet av Edvard I. Forskjellen er at historikerne har ulik oppfatning om hvor mye ansvar som skal legges på John Balliol. Barrell argumenterer for at det er tvilsomt en annen skotsk konge hadde klart å fungere med Edvard I sin politikk. Dette fremstiller John Balliol som ikke nødvendigvis en svak konge som sviktet Skottland, men et individ som ble offer for omstendighetene.

Beam og Brown argumenterer for at det var de politiske beslutningene fra Balliol sin side som gjorde at han havnet i situasjonen. Hadde han taklet Edvard I på en annen måte hadde han ikke fått den samme muligheten til å utnytte den skotske situasjonen. Beam og Brown legger mye ansvar på den ene politiske beslutningen om å sverge en ed til Edvard, og ut fra dette forverret situasjonen seg. Dette kan forklares med at disse to historikerne i større grad vender seg mot den engelske kongen og skildrer John Balliol ut fra Edvard I sine handlinger. Dermed fremstår John som en svak konge som ble utnyttet. Young på sin side argumenterer for at det var Comyn-familien som hadde den egentlige makten i samfunnet med den uerfarne John Balliol på tronen. Problemet var at Edvard var i stand til å kontrollere både Comyn-familien og John Balliol ifølge Young. Det er her også vinklet slik at det er Comyn-familien som yter motstand mot Edvard I, mens John Balliol i større grad fremstår som en passiv deltager i situasjonen.

Birgham/Northampton traktaten

Ser vi først på Beam sin reaksjon på hva dette betydde for John Balliol sin oppfatning er det ganske tydelig hva hun mener. Hun skriver at John Balliol framsto som en lojal engelsk vasall

³⁹ Young, A. (1997): 133

⁴⁰ Barrell, A.D.M (2000): side104

ved å gå med på denne handlingen. Det er meget sannsynlig John Balliol ikke mente han hadde gjort noe galt ved å akseptere Edvard I sine ønsker. Han hadde akseptert Edvard I sitt overherredømme i Skottland og han og Comyn-familien hadde ikke annet valg enn å gå med på Edvard Is sterkeste ønsker.⁴¹ Beam maler et bilde av en skotsk konge som villig går med på å oppgi de prinsippene som skulle forsvare Skottland fra den engelske kongemakten. Dette gjør at han fremstår som lojal mot England, og ikke kommer til å stå opp for de skotske rettighetene. Dette stemmer overens med den fremstillingen Beam har fremført tidligere om de engelske påvirkningene i den skotske regjeringen under John Balliol.

Young legger mindre skyld på John Balliol i sin fremstilling. Han gjør det tydelig at Edvard I mente tydelig at han kunne kontrollere både Comyn-familien og John Balliol i slutten av 1292. Denne måten å legge frem saken gjør at John Balliol ikke fremstår som den skyldige i situasjonen. Han nevner at ved selve fraskrivelsen av ansvaret det trolig var protester fra den politiske eliten i Skottland, men det var Edvard som utmanøvrerte skottene. Det var ikke på grunn av at John Balliol gjennomførte handlinger som en lojal engelsk undersått. Det var isteden en konge som var i stand til å utmanøvrere motstanderne⁴².

Dette synspunktet endrer seg likevel i Young sin bok utgitt i 2014. Han har han tatt med nesten identiske avsnitt, men han har utvidet det og konkludert annerledes. Her mener han dette var et bevis på at John Balliol ikke var erfaren nok politisk til å opprettholde prinsippene som traktaten skulle forsvare. Dette er merkelig ettersom argumentene er nesten identiske, men konklusjonen er forandret. Dette kan ha noe å gjøre med fremstillingen av John Balliol. I den første boken handler det om det skotske felleskapet i krise og hvordan Edvard I utnyttet det skotske kongeriket. Den andre boken handler i større grad om de individuelle medlemmene i Comyn-familien og Young kommer med en annen konklusjon. Gjennom forskningen til denne boken har han lagt et større ansvar over på John Balliol. Han argumenterer for at situasjonen var en kamp mellom Comyn og Edvard I der de to gruppene prøvde å innføre sin politikk på John Balliol. Man kan si Young har endret mening i sin nye bok, men ikke lagt til flere argumenter for å støtte synet⁴³.

Med andre ord gir Young to forskjellige fremstillinger i sine to bøker. I den eldre boken fremstilles ikke John Balliol like negativt forklaringen var at Edvard I var i stand til å

⁴¹ Beam, A. (2008): 134-5

⁴² Young, A. (1997): 134

⁴³ Young, A. (2014): 123

utmanuvrere både John og Comyn-familien. Den andre fremstillingen fungerer mer som en renvasking av Comyn-familien sitt navn, og fraskriver dem det negative inntrykket denne hendelsen kan gi dem. Dette vil jeg argumentere for kan ses i sammenheng med Young sin forskning på området rundt Comyn-familien og hvordan han har fremstilt i begge bøkene at Comyn-familien var den virkelige makten i det skotske samfunnet. Forskjellen er at de negative effektene av hendelsen blir gitt til John Balliol i den andre boken istedenfor at det skal prege inntrykket man har av Comyn-familien.

Fiona Watson har en annen tilnærming. Hun har skrevet en bok som omhandler den engelske kongen og hvordan Skottland sin situasjon var under hans okkupasjon. En liten del av boken handler om hvordan Skottland havnet i situasjonen og hvordan forholdet mellom Edvard I og John Balliol var. Men hun er veldig tydelig på at John ble tvunget til å oppgi sine forpliktelser til Birgham-traktaten. Hun mener dette var et tydelig bevis på Edvard I sin makt demonstrasjon ovenfor den skotske kongen og at dette var et viktig skritt for å ta fra Skottland sitt selvstendige styre. Hun fremstiller ikke John som ansvarlig for å ikke kunne motstå den engelske kongen, men snarere som et offer. Dette ligger nok nærmere Barrell sin oppfatning om at ingen konge kunne ha styrt landet selvstendig uansett hvem som ble valgt til konge⁴⁴. Dette gir en skildring av John Balliol som kongen som ble styrt av den engelske overmakten. Det er vinklet mer mot hvordan den engelske kongen var i stand til å ta over Skottland, og at han utnyttet den skotske kongemakten. Istedenfor å se det fra John Balliol eller Comyn-familien sitt synspunkt er det Edvard I som får ansvaret for utviklingen mellom kongedømmene.

Barrell på sin side nevner det i en setning. Her blir opphevelsen av traktaten kun nevnt i sammenheng med slutfasene av John Balliol sin kongetid. Det ser ut som flere av historikerne ikke mener denne traktaten var viktig for Skottland. Rosalind Mitchison følger Barrell sitt eksempel ved å ikke prioritere denne traktaten. Hun nevner den ikke overhode i sitt kapittel om John Balliol sin kongeperiode. De to historikernes bøker tar for seg en mye lengre periode i skotsk historie. Det er dermed tenkelig at i prioriteringsprosessen der de måtte avgjøre hva som skulle bli med eller ikke de ikke så traktaten som en viktig del av situasjonen. Hovedpoenget i konflikten og det nye engelsk-skotske forholdet kom til å bli fremstilt uten å legge vekt på traktaten. Jeg vil argumentere for at de historikerne har prioritert å forklare perioden uten å benytte seg av forskjellige traktater og erklæringer for å skildre den

⁴⁴ Watson, F. (2005): 19

politiske situasjonen. De har fremstilt den mindre komplisert og mer strømlinjeformet for å få frem essensen i hva som skjer og hvordan det utvikler seg.

Council of twelve

Den neste store endringen i perioden var en stor forandring i maktbalansen i Skottland. Formelt sett hadde kongen den virkelige makten. The council of twelve ble utpekt for å hjelpe til å styre Skottland på vegne av eller sammen med den skotske kongen. The council of twelve var et råd med lojale personer til det skotske kongeriket som ble utnevnt for å styre landet. Young beskriver hendelsen som en nødvendig prosedyre for å prøve å opprettholde Skottlands status som et selvstendig kongerike. Engelske kilder peker på paralleller med styringsmetoden i Frankrike og twelve peers of France. I stedet støtter Young seg på oppfatningen om at dette var et steg tilbake til styringsmetoden som ble benyttet under krisen fra 1286 etter Alexander III sin død. Han mener det er naturlig å se på rådet som et nødråd med funksjonen å ivareta det skotske kongedømmets interesser. I tillegg blir det nødvendig å se på rådet som en videreføring av nøkkelpersoner som hadde vært involvert i styringen av Skottland helt fra Alexander III's død, med Comyn-familien som viktige sentrale skikkelser. Det representerte i stor grad den politiske makteliten i Skottland, fremdeles dominert av Comyn-familien. Young argumenterer også for at dette ikke var en politisk revolusjon ettersom det ikke representerte noen store endringer i personale eller politikk. Det var heller en pragmatisk løsning for å få frem ønskene til det skotske politiske samfunnet mer effektivt enn John Balliol var i stand til på dette punktet. Young beskriver en situasjon der Balliol ble mer eller mindre avsatt fordi han ikke klarte å gjennomføre en politikk som var for Skottlands beste. Han fremstiller en drastisk endring i kongens makt på grunn av hans evne til å styre Skottland.

Amanda Beam på sin side har en helt forskjellig oppfatning av situasjonen, og har et eget kapittel med navnet «The council of twelve and the alledged removal of king John». Hun argumenterer for at rådet var designet for å utarbeide giftermålsavtalene, gjenopprette et sterkt forsvar av Skottland og hjelpe kongen. Det var ikke en regjering som skulle ta over for den skotske kongen, men støtte han og hjelpe han med sine plikter. Ut fra forfatterne jeg har undersøkt er hun en av de få som prøver å få frem et syns som ikke forteller om en konge som blir direkte avsatt på grunn av sin udugelighet. Hun skildrer isteden rådet som en nødvendig respons på den aggressive engelske politikken i perioden.

Av Young og Beam kan vi se de legger vekt på forskjellige aspekter av hvorfor Council of Twelve ble innført og resultatet av dette. Young har sett i større grad på Comyn-familien sin påvirkning i sdet skotske samfunnet, og dermed argumenterer han for at det var det nyutnevnte rådet som var skikket til å lede Skottland. Han har presentert John Balliol som en uerfaren politisk skikkelse som ikke var i stand til å støttte skotske interesser. Han ser dermed rådet som et grep fra regjeringen for å endre på situasjonen og sette rådet, og dermed Comyn-familien, i den ledende posisjonen i Skottland. Beam har ikke fremstilt Balliol like negativt, men ute av stand til å sette seg opp mot Edvard. Dermed argumenterer hun for at rådet var et grep for å kunne støtte Balliol sine beslutninger og gi han den støtten trengte for å sette seg opp mot Edvard.

Barrell tar ikke stilling til hvilke to av påstandene som er mest sannsynlig, men påpeker at de engelske krønikerne sier det var en avsettelse. Likevel argumenterer Barrell for at det var like sannsynlig at det var for å få politisk støtte mot det engelske, og at det ikke nødvendigvis representerer et maktskifte mot den skotske kongens egen vilje. Han tar ikke stilling til spørsmålet men legger begge alternativet frem for leseren.

Oppsummering:

De forskjellige forfatterne prioriterer forskjellige aspekter av John Balliols sin tid på tronen, men vi kan finne fellestrekk. Det tydeligste grepet alle forfatterne benytter er maktbalansen endring under John Balliol. Den skotske kongen ble påvirket i ulik grad fra flere grupperinger, både innenfor og utenfor de skotske landegrensene.

Det tydeligste eksempelet på dette er den engelske kongen. Edvard I førte en aggressiv politikk mot den skotske kongen, og forfatterne får frem dette ved å påpeke enkelte sider av John Balliol sin kongetid. Et gjengående eksempel er hvordan Edvard I konkret advarte John Balliol mot å gå mot hans vilje, og det faktum at han sverget en vasall ed til Edvard.

Forfatterne Brown, Young og Beam fokuserer på denne handlingen og argumenterer for at det var dette som gjorde Edvard i stand til å forandre maktdynamikken mellom de to kongerikene så drastisk. Eksempler på dette var da opphevelsen av Birgham/Northampton-traktaten og de konkrete rettslige stridene som finner sted i perioden. Young skildrer også Comyn-familien som den virkelige politiske og utøvende makten i Skottland, som blir hindret av Edvard I sin evne til å påvirke John Balliol.

Dette resulterte i utnevnelsen av The council of twelve som Beam og Young mener er et grep den skotske eliten tok på grunn av John Balliol's manglende evne på å forsvare kongerike mot den engelske politikken. Det er to forskjellige argumenter som presenteres fra de to forfatterne. Beam mener det ikke var et grep for å fjerne makten fra John Balliol, men isteden gi han en ressurs som kunne gjøre det mulig å forsvare Skottland. Young på sin side argumenterer for at det var for å gi makten tilbake til personalet som var i stand til å støtte skotske interesser.

Mye av fremstillingen av John Balliol under hans kongeperiode blir påvirket av forfatternes fremstilling om hvem som var den utøvende makten i Skottland og i hvilken grad han var i stand til å motsette seg den engelske kongens påvirkning. Historikerne generelt er tydelige på at Edvard I hadde en så stor påvirkning over den skotske kongen. John Balliol fremstilles mer eller mindre som en syndebukk og en forklaring på hvordan den engelske kongen var i stand til å utnytte Skottland på den måten. Barrell er den eneste historikeren stiller spørsmålet: hadde en annen konge vært i stand til å stå imot det engelske presset? Problemet er at det ikke er mulig å finne et svar på dette, og det eneste vi sitter igjen med er en fremstilling av en skotsk konge som ikke klarte å sette seg opp mot den engelske overmakten.

Kapittel 3: Tapet av den skotske kronen

Kapittelets sentrale tema blir å se på hvordan historikere har fremstilt John Balliol i forbindelse med den siste delen av hans kongeperiode. Vi har tidligere konstatert en utvikling med økt fiendtlighet mellom de to kongedømmene Skottland og England. Dette kapittelet skal ta for seg hvordan John Balliol fremstilles i den siste fasen før engelsk okkupasjon og tap av den skotske tronen.

Selv om John Balliol var utvalgt som den neste tronfølgeren ble det vanskelig for ham å beholde tronen. Edvard I hadde gjort det vanskelig for den skotske kongen gjennom hele hans kongeperiode, og til slutt begynte John Balliol å yte motstand. Dette kom på et dårlig tidspunkt for den engelske kongen. Edvard I hadde kommet i krig med Frankrike på grunn av Edvard I sine len på fransk jord. Samtidig var det også opprør i Wales som den engelske kongen måtte slå ned. Det er tvilsomt at Edvard I var ute etter å havne i krig med Skottland på dette tidspunktet på grunn av de andre konfliktene han måtte finne en løsning på. Det kan derfor være andre årsaker til at det ble åpen konflikt mellom de to landene på dette tidspunktet⁴⁵.

Konflikten startet med at skotske styrker angrep Carlisle på engelsk jord mars 1296. Kort tid etter invaderte engelskmennene Skottland. Det var flere faktorer som kan ha vært utløsende for invasjonen. For det første inngikk Skottland og Frankrike en allianse for å hindre for sterk engelsk dominans. Den andre grunnen kan ha vært MacDuff-saken, som var en eiendomssak som havnet i det engelske parlamentet. Den siste årsaken var at John nektet å godta konsekvensene for å ha trosset Edvard I sine ordrer ved å møte opp i denne parlamentssamlingen der John Balliol skulle høre resultatet av dommen.⁴⁶

Etter aggresjonen fra skotsk side ble Berwick stormet og mange av innbyggerne drept. De skotske styrkene ble beseiret ved Dunbar, og etter hendelsen var Edvard I i stand til å bevege seg gjennom Skottland uten å møte sterk motstand. John Balliol hadde etter dette lite annet valg enn å underkaste seg den engelske kongen. John Balliol ble så fratatt sin kongelige tittel ved en seremoni og ble brakt til England som en beseiret konge. Edvard I tok også med seg Stone of Destiny, de kongelige arkivene og The Black Rood of St. Margaret. The Stone of

⁴⁵ Barrell, A.D.M. (2000): 106

⁴⁶ Barrell, A.D.M. (2000): 106

Destiny var den tradisjonelle steinen hvor de skotske kongene ble hyllet til konge, mens The Black Rood var en av Skottlands helligste historiske gjenstander.⁴⁷

Det første vi skal se på er årsakene til at Edvard I velger å benytte seg av militære reaksjoner mot Skottland. Jeg har valgt å fokusere på den militære alliansen med Frankrike og de juridiske stridighetene mellom Skottland og England som finner sted i perioden. Dette er hendelser som fant sted før de militære angrepene til Edvard I.

Alliansen mellom Skottland og Frankrike

Alliansen mellom Skottland og Frankrike er viktig for å forklare hvorfor forholdet mellom Edvard I og John Balliol forandret seg. John Balliols adferd etter at forholdet mellom landene forverret seg, har også betydning for hvordan han fremstilles av historikerne. Hverken Barrell eller Mitchinson bruker stor plass på å gå inn på alliansen mellom Frankrike og Skottland. Dette kan ha mange årsaker, men siden de skriver to historiske oversiktsverk er det nødvendig at enkelte deler blir nedprioritert. I dette tilfellet bruker de ikke mye plass på akkurat dette aspektet. Trolig mener de at situasjonen blir forklart godt nok uten å gi noen detaljert beskrivelse av mulige motiver fra de forskjellige partene. Dette har den effekten for meg som leser, at oppbygningen mot krigen blir veldig svart-hvitt. Det er England som er fienden, og Skottland trenger allierte for å kunne stå opp mot overmakten.⁴⁸

Det kan være flere årsaker til at situasjonen blir fremstilt på denne måten. Jeg vil forklare det med at dette er et oversiktsverk der man får en innføring i skotsk historie fra et skotsk perspektiv. Det som truet Skottland var en engelsk militær makt som ønsket å begrense den skotske muligheten til å fungere som et uavhengig kongedømme. Historien som fortelles er om en skotsk nasjon som må kjempe for sine rettigheter, og dermed blir England fremstilt som fienden som angriper Skottland. Jeg vil argumentere for at årsaken til at alliansen mellom Frankrike og Skottland ikke blir prioritert er at situasjonen blir skildret på en god måte uten denne informasjonen. Hovedpoenget med konflikten mellom Skottland og England kommer frem selv om alliansen ikke blir prioritert. Men dette har den effekten på beskrivelsen av John Balliol som konge at det ikke virker som han aktivt prøvde å finne allierte for å kunne forsvare Skottland.

⁴⁷ Barrell, A.D.M. (2000): 106-107

⁴⁸ Mitchison, R. (1970): 42

Barrell, A.D.M. (2000): 106

Både Young og Beam fremstiller saken mer nyansert. Deres bøker har et annet fokus – med en bredere drøftelse på dette punktet.. Young går inn på motivene for giftermålsavtalene og alliansen med Frankrike. I tillegg gjør han et poeng ut av at Skottland sannsynligvis søkte bistand hos andre allierte for å bekjempe den engelske overmakten. Young skildrer et Skottland villige til å sette seg opp mot Edvard, og antyder at det var Comyn-familien som var hovedansvarlig for avtalen. Han argumenterer for at giftermålsavtalene var en taktikk fra Comyn-familien for å gi franske interesser til Balliol-dynastiet. Det kunne bidra til økt støtte til Skottland og et bedre utgangspunkt for å bekjempe den engelske overmakten. Men Young gir ikke noen gode argumenter for hvorfor det ikke var John Balliol selv som sto bak denne ideen. Young refererer kun til krønikerne som en kilde. I sin vurdering har han også kritisert fremstillingen av perioden når det kun baserer seg på krønikere som kilde, og svekker dermed sitt eget argument. Argumentet er at det var Comyn-familien som var den ledende politiske makten i Skottland, mens den skotske kongen ikke hadde like stor innflytelse. Dette kan vi se baserer seg på hvordan Young fremstiller John Balliol også i kapittel 2. Young gir et bilde av en konge som ble styrt av det politiske fellesskapet rundt seg, og ikke tok egne selvstendige beslutninger for å fremme sine egne mål. Og dette er i stor grad med på å påvirke hvordan John Balliol blir fremstilt i boken. ⁴⁹

Amanda Beam sin fremstilling benytter seg av bedre argumenter for å støtte sitt syn. Noen antagelser kommer hun med, som at John Balliol trolig mente å styre i Skottland med hjelp fra Edvard I. Antagelser kan være nødvendig, og så lenge de er basert på logikk og den informasjonen man har tilgjengelig er det vanskelig å kritisere dette. Selv om dette er antagelser, følger det prinsippet hun tidligere har lagt til grunn om at John Balliol i utgangspunktet var lojal mot den engelske kongen. Men generelt sett er det også en annen fremstilling av alliansen. Beam ser på hvorfor John Balliol kunne ha vært villig til å inngå avtalen, og hva som tyder på at han ikke var hovedansvarlig for forhandlingene. Hun mener han antagelig ikke var hovedansvarlig for avtalen på grunn av en stor pengesum han mottok fra den franske kongen. Dette brukes som et argument for hvorfor han ikke var villig til å inngå avtalen. Beam argumenterer for at dette var en indikasjon på at han ikke var villig til å inngå giftermålsavtalen og alliansen uten overtalelse. Etter min oppfatning er dette et holdbart argument. På den annen side kan det også ha vært slik at summen var et resultat av

⁴⁹ Young, A. (2014):125

forhandlinger knyttet til allianseinngåelsen, alternativt erstatning for engelske len som sto i fare for å gå tapt dersom Edvard ikke ble bekjempet. 50

Beam ser videre på de konkrete motivene til John Balliol og hva han sto i fare for å miste dersom alt skulle gå galt. Først og fremst lå hans verdi i landeiendommer, og han hadde kommet i en uheldig posisjon mellom England og Frankrike i en konflikt. Beam peker på flere motiver den skotske kongen kunne hatt for å gå inn i allianse med Frankrike, men i det store og hele var den ikke preget av Balliol-familien sine politiske motiver. Hun argumenterer for at dersom beslutningen hadde vært styrt av John Balliol, hadde han nok i større grad beskyttet sine engelske landeiendommer fremfor å risikere å miste dem ved å inngå en allianse med et land England var i krig med. Spesielt ettersom Balliol-familiens makt og posisjon i tidligere generasjoner var styrket av at de hadde mange eiendommer i England. Det hadde gitt mer mening for John Balliol å støtte seg på Edvard I sin hjelp med å styre Skottland dersom hans prioritering var å beskytte sine engelske eiendommer. Han kunne gått imot de skotske adelsmennene og sine politiske allierte dersom han ville kjøre denne linjen mener Beam⁵¹.

Beam konkluderer med at det er tvilsomt at John Balliol var hovedpersonen bak alliansen med Frankrike, primært ved å se på hva han risikerte å tape når det kom til hans eiendommer. Hun beskriver også at han hadde eiendommer både i Frankrike og England så det er en sjanse for at han hadde en rolle å spille for å komme best mulig ut totalt sett. Men hun ser også på det faktum at han måtte overtales med en pengesum, noe som kan tyde på at det var Comyn-familien som var de sentrale i avtaleforhandlingene. Med andre ord fremstilles ikke John Balliol i like stor grad som en passiv deltager i utformingen av alliansen, men det er usikkerhet rundt hvor stor rolle John Balliol egentlig spilte.

Oppsummerer man poenget rundt alliansen med Frankrike ser vi den forklares forskjellig av de ulike forfatterne, men det diskuteres av alle om John Balliol var hovedpersonen bak avtalen eller ikke. De fleste av forfatterne mener det var den politiske eliten rundt John Balliol som var de viktige partene i utformingen av avtalen. Diskusjonen blir flyttet til om han var involvert, ikke hvor sterk hans involvering var. Selv om det ikke er mange kilder å referere til for forfatterne er det Beam som gjør den grundigste jobben med å presentere et nyansert syn

⁵⁰ Beam, A. (2008): 143

⁵¹ Beam, A. (2008): 143-144

på saken. De andre forfatterne går enten veldig overfladisk inn på saken, eller klarer ikke på samme måte å argumentere for sitt syn. Denne fremgangsmåten tegner et bilde av den skotske kongen som en person som helt eller delvis går med på de politiske beslutningene til Comyn-familien. Beam på sin side presenterer et mer komplisert bilde noe flere av historikerne ikke får frem på grunn av begrensninger. Barrell og Mitchison har ikke mulighet til å prioritere en så grundig fremstilling ettersom de skal skildre hele historien i perioden. Young blir i stor grad bundet av sitt argument om at det var Comyn-familien som var den egentlige makten i samfunnet, og dermed fokuserer han ikke på John Balliol i like stor grad. Han ser isteden på motivene til Comyn-familien og hvordan John Balliol påvirker deres situasjon, fremfor å analysere den skotske kongen så grundig som Beam har gjort.

MacDuff og de juridiske konfliktene

Macduff-saken var også en av grunnene til at det skotsk-engelske forholdet ble forandret i perioden. Barrell ser på invasjonen som en kulminering av den fransk-skotske alliansen og MacDuff-saken. Dette handlet om eiendomssaken knyttet til MacDuff-familien som vi kom inn på i kapittel 2. Grunnen til at dette ble en så stor sak var at Edvard I benyttet dette som en mulighet til å tvinge John Balliol til å møte i det engelske parlamentet. Barrell er en av forfatterne som anser de juridiske konfliktene som sentrale for den videre utvikling av historien i perioden.⁵² Mitchison nevner overhode ikke MacDuff eller de juridiske stridighetene i perioden. Men hun får frem at det er en komplisert situasjon som hun ikke har mulighet til å gå nøyere inn på. Hun forklarer kort sagt at det handlet om en historie som endte med skotsk nederlag. Istedenfor å gå nøyere inn på hva som skjedde oppsummerer hun resultatet med dette ene begrepet. Og skotsk nederlag tegner et negativt bilde av Skottland, Skottlands konge og hele perioden. Spesielt gir dette et negativt inntrykk fordi det er et oversiktsverk over skotsk historie. Det faktum at denne delen av skotsk historie blir kortet ned til en setning som forklarer at det er en historie om nederlag gjør at dette gir et inntrykk av hvordan perioden burde oppfattes.⁵³

Beam på sin side nevner ikke MacDuff saken ved navn ved mange anledninger, men gir heller en generell innføring i hvordan den skotske kongen ble påvirket av den engelske kongen. Det er nok fordi Beam ikke trekker noen paralleller mellom invasjonen av Skottland og MacDuff-saken. Beam ser heller på hendelsene fra desember 1295 og hvordan John Balliol ble sendt

⁵² Barrell, A.D.M. (2000): 106

⁵³ Mitchison, R. (1970): 42

bud på for å møte opp ved to anledninger foran Edward I. Dette var i sammenheng med behandling av appeller i skotske saker som vi nevnte i kapittel 2. I tillegg til å svare for seg i parlamentshøringer, ble han også tvunget til å svare på anklager om at han ikke i tilstrekkelig grad hadde uttrykt støtte i forhold til Edward I i hans konflikt med Frankrike. Det er i disse høringene MacDuff-saken kommer inn, selv om Beam har valgt å legge fokuset på andre hendelser. Grunnen til dette kan være at hun ikke anser MacDuff-saken som en viktig bakgrunn for den videre utviklingen. Samlingen omfattet ikke bare John Balliol. Edward I hadde i tillegg innkalt en rekke andre innflytelsesrike mennesker for å komme frem til hva som skulle gjøres med den skotske kongen. Blant de som var innkalt var jarlen av Norfolk og marsjallen av England. John Balliol møtte ikke opp til noen av høringene han ble innkalt til. Isteden hadde han gitt ordre om å få samlet en hær som kunne beskytte Skottland mot England.⁵⁴

Young mener de juridiske konfliktene i perioden ikke var uvanlige i forhold til tidligere tider. Forskjellen var de interne forholdene i Skottland som skapte protester mot den engelske kongens inngrep i Skottland. Young er tydelig på at det var John Balliol selv som protesterte mot Edvard med hjelp fra sine rådgivere. Han skriver også det var beklagelig at Skottland ikke hadde en mer erfaren leder som kunne ”stå på kravene”, ettersom John Balliol ga etter til Edvard I med engang den engelske kongen truet med konsekvenser. Young peker både på de negative og positive sider som påvirker leserens inntrykk av John Balliol. På den ene siden er det positivt at han sto opp mot den engelske kongen og kjempet for skotske rettigheter. Men Young ødelegger i grunn dette positive inntrykket med å antyde det var John Balliol sin uerfarenhet som var den avgjørende faktoren for hvorfor den skotske kongemakten ga etter⁵⁵. Denne fremstillingen forsterker den negative skildringen av John Balliol som er sentral gjennom hele boken.

For å oppsummere kan man si de juridiske konfliktene i perioden er nok et eksempel på et område hvor den engelske kongen var i stand til å utnytte John Balliol. De fleste historikerne vurderer det slik at det var et resultat av Edvard I sin nye forståelse for overherredømme og makten han hadde rett på ovenfor den skotske kongen og det skotske samfunnet. Det trekkes også paralleller mellom invasjonen og de juridiske konfliktene, spesielt MacDuff-saken. Alan Young på sin side trekker paralleller tilbake til tidligere tider, der han ser likheter. Selv om

⁵⁴ Beam, A. (2008): 154

⁵⁵ Young, A.(1997):134-135

dette hadde vært tilfellet er det ikke å komme bort fra at den engelske kongen var i stand til å utnytte og ta makten fra den skotske kongen innenfor gjeldende juridiske rammer dersom han ønsket dette. Selv om det i stor grad var i forhold til len og saker knyttet mot dette den engelske kongen involverte seg, var det et brudd på prinsippet om at Skottland skulle ha selvstendighet fra England. Hovedpoenget er at den skotske kongen ikke var i stand til å få gjennomslag for sine protester, men ble tvunget til å gi etter. Konsekvensene av å sette seg opp mot beslutningene til den engelske kongen var alvorlige, noe vi skal se på i neste avsnitt. Det viktigste man sitter igjen med etter å ha lest denne delen av historien er at den skotske kongen var ute av stand til å sette seg opp mot den engelske kongens vilje og evne til å involvere seg i skotske saker.

Militære angrep

Den militære utviklingen i perioden før invasjonen er viktig for å kunne forstå hvorfor situasjonen utartet seg som den gjorde. De forskjellige forfatterne bruker ulike midler for å få frem informasjonen på. Barrell og Mitchison bruker veldig liten tid på dette. I hovedsak går budskapet ut på at de skotske kongene ikke var militære taktikere og krigere. Konflikten oppleves som en rekke hendelser som ledet mot en unngåelig slutt med invasjon og okkupasjon. Barrell nevner både angrepet på Carlisle og Berwick, og disse angrepene fremstilles som små hendelser som ledet opp mot Dunbar der motstanden blir knust.⁵⁶ Mitchison bruker enda mindre plass på dette og hovedpoenget er resultatet av slagene og hvordan den engelske kongen gikk seirende ut av konflikten. Både Barrell og Mitchison får tydelig frem at resultatet var nederlag for den skotske hæren, og at Edvard I var i stand til i reise gjennom Skottland uten særlig motstand⁵⁷. De gir et bilde av et land uten god militær organisering og med dårlig forsvarsevne. Kort sagt virker det som om Skottland ikke var i stand til å kjempe eller forsvare seg i særlig grad. Dette påvirker både bildet av Skottland som helhet under John Balliol, og hvor militært overlegen den engelske kongen var i forhold til den skotske kongen. Denne fremstillingen stemmer ikke om vi ser på de andre forfatterne og hvordan de skildrer motstandskampen.

Beam går ikke nøye inn på de skotsk-ledede toktene på engelsk jord. Dette er nok et bevisst valg for å holde fokuset på hva som foregår innad i Skottland og med situasjonen rundt John

⁵⁶ Barrell, A.D.M. (2000): 106

⁵⁷ Mitchison, R. (1970): 42

Balliol. Isteden gransker hun hvordan enkelte av Balliol sine allierte vendte sin lojalitet til Edvard I og snudde ryggen til den skotske kongen. Dette gjaldt spesielt Bruce-familien som var lojale til Edvard og ikke var interessert i å gå i krig for John Balliol. Dette er en annen innfallsvinkel enn de andre historikerne har brukt. Personene som proklamerte sin lojalitet til Edvard I hevdet at de alltid hadde vært på den engelske kongen sin side. Dermed er det ikke nødvendigvis en fremstilling som antyder det er på grunn av den skotske kongen sine mangler de bytter side. Det var en logisk handling å gjøre ettersom de hadde vært på Edvard I sin side i utgangspunktet. Det er ikke John Balliol sine mangler som får skylden for handlingen fra de lojale mot Edvard.⁵⁸

Etter et fokus på hva som skjer før nederlaget ved Berwick, bruker Beam lite plass på de militære konfliktene. Det er isteden konsekvensene av Edvard I sine angrep på skotsk jord som er i fokus. Reaksjonene fra John Balliol blir skildret og vi får innsikt i brevene han sendte til Edvard I i protest. Vi får et inntrykk av John Balliol sin sterke misnøye over den engelske kongens handlinger, og han fremstår ikke som en svak konge, uvillig til å yte motstand. Men ved å fokusere på hva John Balliol gjorde for å vise sin misnøye med den engelske kongen, fremstilles han i det minste som en person som står opp for Skottland sine rettigheter. Han bruker også muligheten til å opplyse om de større frustrasjonsmomentene i perioden, og vi får et direkte utdrag fra brevene. Hun er tydelig på at det antagelig ikke er kun John Balliol som står bak denne protesten, men at han hadde en viktig rolle å spille. Endringen fra **Jeg** til **Vi** er også et bevis Beam peker på. Men det er ikke et sterkt fokus på at det bare er Comyn-familien som står bak protestene. Det fremstilles i større grad som en samlet front mot den engelske kongen.

Edvard sin reaksjon på dette fra en «lojal engelsk mann» var overraskelse og sinne. Det at Beam bruker et uttrykk som «lojal engelsk mann» er nok et bevisst grep hun tar for å få leseren til å vurdere om dette egentlig er tilfellet. Var John Balliol en lojal engelsk mann eller er det ikke så enkelt? Men Edvard reagerte på brevet fra den skotske kongen. Han hadde nok forutsett at nederlaget ved Berwick var nok til å få Balliol til å innrømme at han hadde handlet galt og til å avslutte motstanden⁵⁹. Det er likevel viktig å påpeke at Beam benytter seg av et slikt begrep, som er kraftig med på å forme hvordan John Balliol blir framstilt. Det sier veldig

⁵⁸ Beam, A. (2008): 155

⁵⁹ Beam, A. (2008): 156

tydelig at John Balliol var lojal mot Edvard I. Dette burde problematiseres, og Beam burde få frem på en bedre måte at dette var Edvard I sitt synspunkt.

Etter dette kalte Edvard ham inn til rettshøring for å vurdere straffen til den skotske kongen. Dette nektet John Balliol å møte opp til, og Edvard I dømte dermed John til å bli avsatt. I tillegg skulle han miste alle jordeiendommer, len og gods han eide. Den engelske kongen brukte videre Balliol sin motstand til å legitimere en invasjon av Skottland. Historien Beam forteller her fremstiller den skotske kongen som en person villig til å yte motstand mot den engelske overmakten. Han fremstår ikke som en lojal engelskmann, men snarere en skotsk konge som hadde fått nok av sin motstander. Dette til tross for at Beam benyttet nevnte begrep for å beskrive John Balliol sin oppførsel tidligere i utviklingen. Hun mener også at John Balliol hadde en tydelig taktikk bak brevene som ble sendt til Edvard I etter invasjonen. Han ønsket å dokumentere at han ikke var en underdanig konge som brøt sine forpliktelser til den engelske kongen. Kombinerer man dette med det faktum at Edvard I fremstilles som overasket over at den skotske kongen ikke avsluttet motstanden der og da, virker det som John Balliol ble undervurdert. Han fremstilles som en konge med et mål og en plan sammen med sine politiske allierte. Selv om det hele endte med nederlag får Beam sin fremstilling det til å virke som det var en prosess som fant sted. Det var lagt en plan om å sette seg opp mot Edvard I, og selv om den ikke lyktes fremstilles han som en konge som ikke var fullstendig udugelig.⁶⁰

Etter nok et nederlag ved Dunbar ble ytterligere forhandlinger forsøkt, men de førte ikke frem. Blant annet fordi Skottene benyttet den midlertidige fredsavtalen til å prøve å snu situasjonen med et overraskelsesangrep. Dette førte til nok et tap. Og selv om John Balliol var like i nærheten deltok han ikke i kampene. Etter Dunbar var det lite motstand mot Edvard som var i stand til å reise gjennom Skottland uten å måtte kjempe seg frem. Det heter seg at John Balliol fikk rådet om “neither to offer battle nor accept peace, but that he should keep in hiding by constant flight”. Hele denne fremstillingen vitner om en skotsk politisk elite med Balliol i spissen som var villige til å yte motstand ved den rette anledningen.⁶¹

Fremstillingen til Beam støtter seg til en annen historiker sin oppfatning om at dette var krigen til Comyn-familien, og at John Balliol i bunn og grunn havnet i bakgrunnen og ble overskygget av Comyn-familien sine politiske ambisjoner. Beam refererer også til en annen

⁶⁰ Beam, A. (2008): 156-157

⁶¹ Beam, A. (2008): 157

historiker med samme syn på saken. Dette er Alan Young i sin bok om Comyn-familien. Det er noe utydelig om Beam støtter eller setter seg opp mot dette synet. Men det blir mer sagt som et ekstra poeng til fremstillingen Beam allerede har kommet med. Det hadde vært et effektivt grep og kommentert denne historikerens syn ut fra fremstillingen hun allerede har kommet med. På dette punktet får påstanden om at det var Comyn sin krig mer eller mindre stå for seg selv. Det hadde vært meget interessant dersom Beam utfordret Young sitt syn på saken fremfor å la det stå for seg selv og la leseren selv avgjøre om det er riktig eller feil.⁶²

Young bruker mye tid på Comyn-familien sine militære styrker og slott før de militære konfliktene bryter ut. Når slaget ved Berwick nevnes, bruker han også mye tid på å få frem tall på hvor mange som ble drept og hvor mange militære styrker som gikk tapt. Dette gjør ikke noen av de andre forfatterne. Etter slagene går han rett til hvordan Edvard I var i stand til å bevege seg gjennom Skottland uten mye motstand. Han velger heller ikke å gjengi hendelsene med detaljer. Tilsvarende gjør også de andre forfatterne som skriver oversiktsverk for periodene i skotsk historie. Han velger å ikke fokusere på dette fordi det er fortalt flere ganger av andre historikere. Bakgrunnen for dette er at det er andre historikere som har gitt en innføring i de konkrete militære hendelsene i perioden. Han gir dermed uttrykk for at det ikke er de konkrete hendelsene som er viktigst, men konsekvensene av dem.⁶³

Young ser også på hvorfor det Comyn-ledede skotske lederskapet overga seg så raskt etter invasjonen. Det beskrives at Comyn-familien er den virkelige politiske makten mens John Balliol bare er et symbol på denne regjeringen. Dette er med på å påvirke synet på alle de andre politiske handlingene mot Edvard som Comyn dominerte, fremfor at John Balliol Fremfor at John Balliol får en fremtredende rolle i hendelsene.

John Comyn hadde styringen mens John Balliol ble plassert i passasjerstet og fulgte med i en passiv posisjon. Denne fremstillingen er mye hardere mot Balliol sin evne som konge, og der Beam kom med et argument for hvorfor John Balliol ikke tok del i kampene, gjør ikke Young det samme. Han gir ingen forklaring på hvorfor den skotske kongen ikke deltok i kampene. Manglende deltagelse fremstår som feighet, mens Beam gir en forklaring til situasjonen.⁶⁴

Det er to forskjellige fremstillinger av motstandskampene før den endelige invasjonen av Skottland. Barrell og Michensen sine fremstillinger beskriver den militære motstanden som

⁶² Beam, A. (2008): 157

⁶³ Young, A (1997): 147-156

⁶⁴ Young, A. (1997): 160-161

dårlig organisert og at det et nederlag er uunngåelig. De bruker liten tid på de militære konfliktene i perioden frem mot nederlaget til det skotske militære forsvaret. Motstanden skildres som uorganisert og dårlig, og perioden fremstår i stor grad som en mellomperiode før den virkelige store konflikten finner sted. Det fremstår som at historikerne ikke har ansett disse hendelsene som viktige, men en nødvendig del av historien som også må skildres for at hendelsene senere skal gi mening. Young og Beam gjør en grundigere jobb med å fremstille en motstandskamp og et forsøkt forsvar av landet selv om dette til slutt endte med nederlag. Her fremstilles ikke motstandskampen som en uviktig del av den skotske historien, men snarere et desperat forsøk på å unngå et nederlag mot en overlegen engelsk hær. Forskjellen er her igjen hvem som egentlig sitter med makten. Young mener det i hovedsak er Comyn-familien som er de ansvarlige, mens John Balliol kun er en symbolsk leder for Skottland. Beam fremstiller isteden et felleskap som sto samlet mot den engelske overmakten.

Tapet av den skotske kronen

De to forfatterne som skriver oversiktsverk over skotsk historie, bruker liten plass på selve avsettelsen av John Balliol. Det oppleves som en mellomperiode før en større konflikt, noe som det i utgangspunktet er. Men om man kombinerer dette at man også vier de militære konfliktene før avsettelsen liten oppmerksomhet, blir fremstillingen i overkant negativ. John Balliol fremstår som en konge uten plan for organisert motstand eller ide om hvordan han best kunne forsvare seg mot den engelske kongen. Hele opptakten til selve avsettelsen skildres også raskt og brutalt gjennom deres fremstillinger og de bruker derfor få sider på dette.

Det som er interessant er hvordan de skildrer hvordan John Balliol ble fjernet fra tronen. Alle forfatterne er veldig tydelige på at dette var en nedverdiggende seremoni der den skotske kongen mistet all makt. Hovedpoenget kan oppsummeres med at motstanden mot den engelske kongemakten resulterte i en prosess som ødela ryktet til John Balliol. Etter at han ble fjernet fra tronen av Edvard I ble han kjent som Toom Taabard. Dette er et viktig punkt i skotsk historie ettersom det ikke bare representerer avsettelsen av John Balliol, men også tapet av den skotske selvstendigheten. Dette skildres grundig av alle historikerne, og det er ingen tvil om at dette var en nedverdiggende prosess for John Balliol. Ingen av forfatterne har i utgangspunktet plass til å bruke mange sider på å gi en innføring i konsekvensene av

avsettelsen, men de skildrer på en god måte hvordan dette var med på å ødelegge ryktet til den skotske kongen.⁶⁵

Young er unntaket. Han bruker forbausende liten plass på å få frem Balliol sitt synspunkt på saken. Dette til tross for at Young flere ganger har prioritert å kritisere periodens fremstilling av John Balliols posisjon i det skotske samfunnet. I Young sin fremstilling av saken fremstår Balliol som en liten brikke i en større prosess. Dette er kanskje ikke feil ettersom han bare var et enkelt individ, men den skotske kongens nederlag burde prioriteres og beskrives grundig i større grad dersom man skriver om perioden. Isteden prioriteres det å gi en innføring i ettervirkningene av avsettelsen, der Comyn og Bruce kjempet om makten i Skottland. Robert Bruce hadde benyttet muligheten til å prøve å bli den nye skotske kongen, men Edvard I sine nye ambisjoner for Skottland gjorde at ingen ny skotsk konge skulle bli valgt. Edvard ønsket ikke å erstatte John Balliol med Robert Bruce, han ønsket å kontrollere Skottland selv. Young fokuserer hovedsakelig på maktvakuemet som avsettelsen etterlot seg. Man får et inntrykk av at han ikke gir en veldig balansert fremstilling av hele situasjonen, ettersom den tidligere skotske kongen blir nedprioritert i så stor grad. Det å unnlate å peke på at det for Skottland var en stor og viktig hendelse å miste sin konge, har en effekt på hvordan John Balliol fremstår i historisk perspektiv. Dette gir et inntrykk av at historikeren vinkler det som at John Balliol ikke hadde en viktig rolle i Skottland. Dette kan være et bevisst valg fra Young sin side fordi hans fokus først og fremst ligger på Comyn-familien. Men for meg som leser fremstår det isteden som en noe ensidig fremstilling av hendelsene der han fokuserer kun på Comyn-familien⁶⁶.

Amanda Beam på sin side fremstiller hele prosessen på en annen måte. Hun legger også vekt på John Comyn sin betydning i historien, men hun kommer med argumenter for hvorfor John Balliol ikke handlet selvstendig i sin egen overgivelse. Han får dermed en viktig rolle i hendelsen, selv om han ikke nødvendigvis er hovedpersonen. Amanda Beam mener det kan være to ulike forklaringer på hvorfor John Comyn var til stede under overgivelsen. Kanskje var John Balliol uenig i hvordan situasjonen skulle behandles, og han trengte dermed overtalelse fra Comyn-familien. Dette er sannsynlig ettersom det på dette tidspunkt var trolig at han kom til å miste kronen, og på grunn av dette spilte John Comyn en så sentral rolle.

⁶⁵ Barrell, A.D.M. (2000): 106-107

Mitchison, R. (1970): 42-43

⁶⁶ Young, A. (1997): 161-162

Dette støtter også opp under argumentet om at John Balliol kun var en brikke i den politiske situasjonen i Skottland for en politisk elite dominert av Comyn-familien. Etter min mening gir dette et bedre innblikk i den politiske situasjonen enn Young er i stand til å få frem gjennom sin fremstilling som utelukkende fokuserer på Comyn sin rolle.⁶⁷

Et annet argument som Beam benytter, er et brev fra John Balliol til Edvard I, der han legger skylden for hele situasjonen på dårligere rådgivere. Argumentet i seg selv trenger ikke nødvendigvis å stemme mer enn den forrige forklaringen, men den virker minst like sannsynlig ettersom det blir benyttet en skriftlig kilde. Hun mener at det også kan ha vært et bevisst trekk fra den skotske politiske eliten å gi Comyn-familien en aktiv rolle i overgivelsen for å få en mildere straff. Ved å ha noe konkret å peke på virker automatisk argumentet mer gjennomtenkt enn uten⁶⁸.

Selve seremonien der det skotske riket offisielt mister sin konge er også nøye beskrevet av Beam. Selve prosessen og også det faktum at det var på grunn av hendelsen John Balliol fikk sitt kallenavn Toom Tabard. Dette viser hvordan selve seremonien også har vært med på å forme det fremtidige bilde av John Balliol. Som Beam påpeker fikk ikke John kallenavnet i samtiden. Navnet ble konstruert av krønikere omkring hundre år senere. Det er også en del andre konsekvenser for John Balliol. Det kommer blant annet frem at Edvard I i utgangspunktet viste mye nåde når det gjelder avstraffelsen av den skotske kongen. Edvard Balliol kunne oppta kronearven dersom han hadde et ønske om dette, og selve avstraffelsen var ikke en henrettelse.⁶⁹

I det store og hele kan man si selve avsettelsen fremstilles relativt likt av alle forfatterne, med unntak av Young. Young nedprioriterer John Balliol og fokuserer på effektene av avsettelsen i det skotske samfunnet. Dette gir mening ut fra Young sin vinkling som forteller historien om Comyn-familien, men å nedprioritere den skotske kongen på denne måten fremstiller ham som en lite viktig brikke i historien. Kjernen i avsettelsen av John Balliol var at det hele var en nedverdiggende seremoni der den engelske kongen fratok John Balliol all makt og verdighet. De fleste forfatterne kommer her inn på at dette er en av de viktigste hendelsene som preget bildet av John Balliol for ettertiden og i dagens samfunn. Her blir også Comyn-familien sin

⁶⁷ Beam, A. (2008):158

⁶⁸ Beam, A. (2008): 159

⁶⁹ Beam, A. (2008): 160

tilknytning beskrevet, og man får et inntrykk av at det også her var John sine allierte som var med på å bestemme når og hvordan overgivelsen skulle finne sted.

Effekten av fremstillingen av John Balliol både i forhold til de militære konfliktene og tapet av kronen, er at han fremstår som et offer for omstendighetene. Det negative med dette er at han som konge ikke skildres som en aktiv deltager i den politiske prosessen, med evne til å kjempe for makten han hadde. Isteden argumenteres det for et syn av han der han ble utmanøvrert av Edvard I eller styrt av Comyn-familien. Oppfatningen kunne nok vært annerledes dersom han hadde blitt skildret av historikerne som en aktiv deltager i motstandskampen. Prosessen kan ha virket mindre nedverdiggende dersom man fikk et inntrykk gjennom skildringene fra historikerne av at han gjorde sitt ytterste for å hindre at Edvard I tok over Skottland. Man får ikke et inntrykk av at en indre motivasjon driver John til å yte motstand og ofre alt for Skottland. Isteden blir han en konge som overga seg uten å gjøre sitt ytterste for å bekjempe England.

Oppsummering

De store militære endringene i perioden bærer preg av at den engelske kongen hadde så stor makt over det skotske samfunnet at han hadde mulighet til å involvere seg direkte i det skottene gjorde. Det er også et viktig poeng at de fleste mer positive sidene ved perioden ikke kun knyttes til John Balliol. Dette var forsøkene på motstand ved ikke å møte opp til parlamentet i England. Dette får rådgiverne rundt John Balliol ansvaret for. Det samme gjelder den fransk-skotske alliansen. Dette var en bevisst taktikk for å søke hjelp mot Edvard I og den engelske overmakten. I stor grad utvikler det seg en diskusjon blant historikerne om det var den skotske kongen eller den politiske eliten i Skottland som sto bak de mer positive utviklingstrekkene og forsøkene på motstand. De mer negative aspektene blir nokså raskt knyttet til John Balliol. Det er lett for forfatterne som ikke går i dybden i perioden å tegne et bilde av en motstandskamp som var lite organisert og dårlig gjennomført. Ettersom resultatet var et stort tap for de skotske styrkene og den skotske kongemakten, er det viktig å få frem et balansert syn på saken. De andre forfatterne får det frem på en litt bedre måte der den faktiske motstandskampen skildres dypere. Men vi får to forskjellige fremstillinger der enten John Balliol blir styrt av Comyn-familien, eller at han handler selvstendig med deres konstante rådgivning. Dette kan vi se det er et gjennomgående trekk hos forfatterne å gi ansvaret for både alliansen med Frankrike og de juridiske konfliktene i perioden til Comyn-familien.

Forskjellen er hvordan de ulike forfatterne skildrer denne balansen. Beam er den eneste historikeren som problematiserer situasjonen og kommer med flere synspunkter.

John Balliols tap av den skotske kronen fremstilles som en pinlig og nedverdiggende affære av alle forfatterne. Hendelsen er et viktig øyeblikk i skotsk historie, og derfor er det viktig å få frem en nyansert fremstilling. Forfatterne som klarer å gjennomføre dette presenterer saken i to hovedlinjer. Den ene linjen legger ansvaret for de positive sidene i perioden over på Comyn-familien ettersom de hadde så stor politisk innflytelse. De negative aspektene blir igjen knyttet til John Balliol sine manglende evner som regent. Beam er historikeren som fremstiller saken fra flere sider og skaper et mer nyansert bilde enn de andre forfatterne. Selv om vi også kan se tendensen i Brown sitt verk om perioden, er det først og fremst preget av den samme vinkling som de andre forfatterne. John Balliol blir en syndebukk for å forklare de negative aspektene i perioden, mens Comyn-familien blir sett på som personene med den virkelige makten, i stand til å prøve å forsvare Skottlands selvstendighet.

Den mer positive fremstillingen til blant annet Beam fokuserer på hvordan John Balliol var hovedansvarlig for de politiske handlingene i perioden, med hjelp fra sine rådgivere og allierte. Men majoriteten av historikere ser Comyn-familien som den virkelige politiske makten i perioden. Gjennom hele perioden ser vi at de negative aspektene og utfordringene blir knyttet til den skotske kongens uerfarenhet på tronen. De positive sidene i perioden blir også knyttet mot den politiske eliten rundt den skotske kongen. Man får et negativt inntrykk av John Balliol fordi han får skylden for de fleste negative sidene i perioden, og de positive sidene er ikke i stand til å påvirke bildet av han i like stor grad, fordi han ikke ene og alene er ansvarlige for dem. Inntrykket som skapes av John Balliol er at han ikke var erfaren nok til å styre Skottland uten en tett oppfølging fra Comyn-familien, og dette er hovedgrunnen til at Edvard I var i stand til å okkupere Skottland.

Kapittel 4: Robert I konge i Skottland

I dette kapittelet skal jeg analysere hvordan ulike historikere har framstilt Robert Bruce. Dette er for å se om det er store skilnader mellom ham og John Balliol. Jeg har valgt å sammenligne med Robert Bruce på grunn av at han er den neste i den skotske kongerekken. Han vurderes som en nasjonal helt, og det burde derfor være store kontraster mellom ham og en person som senere fikk tilnavnet Toom Tabard. Det blir også viktig å se på hvordan historikerne prioriterer de negative mot de positive sidene av hans kongetid og hvordan dette påvirker helhetsinntrykket historikerne gir av Robert Bruce.

Etttersom det kun er ett kapittel som skal omhandle Robert Bruce blir det nødvendig å prioritere enkelte sider ved Robert Bruce sin tid på tronen. Kapittelet vil starte med hans vei mot tronen og avslutte med hvordan han ble akseptert som konge, og Skottland igjen ble anerkjent som et selvstendig kongerike. Det blir også viktig å se om det er store forskjeller på forfatternes helhetlige fremstilling av Robert Bruce som konge, og ikke kun de konkrete formuleringene og argumentene som blir benyttet.

Veien mot tronen

Før Robert Bruce ble anerkjent av den engelske tronen som konge i Skottland var det mye som utspilte seg. En av hendelsene har historikere sett i sammenheng med hvordan han startet prosessen med å bli konge i Skottland. Den 10. februar 1306 møttes Robert Bruce og John Comyn i en kirke ved Dumfries. Møtet endte med at Robert Bruce gikk til angrep og drepte John Comyn. Kort tid etter, den 25. mars 1306 ble han kronet til konge av Skottland. Seremonien bar preg av å være arrangert i all hast, og ettersom mange av de tradisjonelle kravene ikke kunne oppfylles, ble det benyttet erstatninger på flere områder. The Stone of Destiny hadde tradisjonelt sett vært en viktig del av seremonien. Denne kunne nå ikke brukes etter som Edvard I hadde brakt den til England etter avsettelsen av John Balliol. Et annet avvik var at kroningen ble gjennomført av jarlens søster i stedet for jarlen av Fife selv.⁷⁰

De første månedene av Robert Is regime var preget av nederlag. Han hadde to militære tap ved Methven og Dalry og ble tvunget til å forlate Skottland. Familiemedlemmer av ham ble tatt til fange eller henrettet. Edvard I ble i ettertid kritisert for sin brutalitet mot Bruce-familien og deres allierte. Bruce-familien representerte motstanden mot alt Edvard I hadde

⁷⁰ Barrell, A.D.M (2000): 114

kjempet for i Skottland, og hans reaksjon var kanskje forståelig. I tillegg hadde Robert Bruce sverget lojalitet til Edvard I kort tid etter at den engelske kongen inntok den skotske tronen.

Den engelske kongen hadde ikke klart å etablere et solid styre i Skottland, mye på grunn av at administrasjonen han etablerte ikke fungerte. Stadig økende misnøye over Edvard Is manglende respekt for skotske tradisjoner og lover var nok et frustrasjonsmoment for Edvard I. I 1304 ble situasjonen noe stabilisert etter at John Comyn overga seg, men landet ble igjen kastet ut i konflikter etter at Robert the Bruce inntok tronen.⁷¹

Indre stridigheter og England

I 1308 klarte Robert I omsider å bekjempe Comyn-familien. Familien hadde alliert seg med England etter drapet på John Comyn. De hadde vært motstandere av Bruce-familien i lang tid, og dette ble forsterket etter at Bruce drepte John Comyn. Det var viktig for Robert I å bekjempe den interne motstanden i Skottland, før han startet kampen mot den engelske overmakten. Comyn-familien hadde eiendommer og slott spredt over hele Skottland, og hadde sterk innflytelse og stor makt. Det var derfor svært vanskelig for en ny konge å styre landet uten deres støtte.⁷²

Som nevnt foran, ble Robert I påført flere militære nederlag. Et unntak var slaget ved Bannockburn, et slag som i ettertid er blitt svært kjent og ansett som en viktig hendelse i kampen mot engelskmennene. Ikke bare fordi skottene bekjempet en engelsk hær, men fordi Edvard II var lederen av hærstyrkene som ble bekjempet. Dette var nok også viktig for å overbevise den skotske befolkningen som enda ikke hadde sluttet seg til Robert I.⁷³

Etter seieren ved Bannockburn sverget mange riddere og baroner som hadde vært lojale til Edvard I, sin lojalitet til den nye skotske kongen. Dette utnyttet Robert I til det ytterste. Han benyttet muligheten til å gjøre det klart at det kun var en midlertidig troskapsed, og dersom de ville beholde de skotske eiendommene sine, måtte de sverge troskap til Robert I alene og oppgi sine eiendommer i England. De kunne ikke lenger ha eiendomsrett i to kongedømmer på samme tid. Den store majoriteten valgte å slutte seg til Robert I av Skottland.⁷⁴

⁷¹ Barrell, A.D.M. (2000)side: 116-117

⁷² Barrell, A.D.M (2000) side: 117

⁷³ Barrell, A.D.M (2000) side: 118

⁷⁴ Scott, R.M. (1982) side: 169

Etter seieren ved Bannockburn kunne Skottland rette oppmerksomheten mot andre frontlinjer. Resultatet av dette var blant annet en offensiv i Irland med Edvard Bruce som øverstkommanderende.⁷⁵ Målet til Robert the Bruce var fremdeles å bli anerkjent som skotsk konge. På dette tidspunkt manglet han anerkjennelse som konge fra flere hold. Hverken Edvard II eller pavekirken anså Robert I som konge av Skottland. Vi kan se dette ved at paven i 1317 foreslår en våpenhvile mellom Skottland og England, et forslag som ikke ble akseptert på grunn av at Robert I ikke ble referert til som den skotske kongen. På grunn av dette ble han nå også bannlyst av kirken. Robert gikk så langt som å tilby jarlen av Carlisle en godtgjørelse, og en garanti mot angrep på det nordlige England, mot en anerkjennelse av Skottland som et uavhengig kongedømme. Dette ble ikke akseptert av Edvard II, og det hele endte med at jarlen av Carlisle ble henrettet. Det at Robert I var villig til å betale store summer for å bli anerkjent som konge, fortelle oss noe om hvilken situasjon han var i.⁷⁶

Erklæringen av Abroath og Robert I som konge

Jakten på internasjonal anerkjennelse for Skottland som kongedømme og Robert I som konge, kan vi blant annet se gjennom erklæringen av Abroath i 1320. Dette var et brev til paven som fortalte om Skottland sin historie og argumenterte for retten til selvstendighet. Brevet aktualiserte også problematikken ved fokusere på England sin behandling av Skottland, hvordan Robert I ble valgt til konge gjennom skotske skikker og tradisjoner, samt at han var akseptert av folket.

Dokumentet kom til å bli oppfattet som viktigere enn Birgham/Northampton-traktaten som vi har sett på tidligere under John Balliol. Erklæringen inneholdt fortellinger som skulle skape en felles identitetsfølelse og tilhørighet til Skottland, og etablerte utgangspunktet for en felles opprinnelse.⁷⁷

Anerkjennelsen av Skottland som selvstendig rike og Robert I som konge, kom under Edvard III. Edvard II ble avsatt i 1327 og ble erstattet av sønnen Edvard III som var et barn. Til tross for Edvard II sine mange feil, hadde han holdt fast ved prinsippet om ikke å akseptere Robert I som skotsk konge. Etter stadig press, militære offensiver og trusler om en større okkupasjon av Northampton, var resultatet en fredsavtale mellom de to kongedømmene. Edvard III anerkjente Robert I av Skottland som konge og gjorde også en avtale som skulle endre hans

⁷⁵ Barrell, A.D.M (2000) side: 120

⁷⁶ Barrell, A.D.M (2000) side: 121

⁷⁷ Barrell, A.D.M (2000) side: 123

status som bannlyst av kirken. I 1328 ble dette gjennomført.⁷⁸ Robert I var på dette tidspunktet akseptert som konge i Skottland både fra kirken - som hadde tatt avstand fra kroningen, og av den engelske kongemakten han hadde kjempet mot. Dette hadde enorm symbolsk verdi for den skotske kongen, som hadde vært på jakt etter denne anerkjennelsen siden han ble kronet.

Robert Bruce sitt kongedømme

Den utløsende årsaken til at Robert Bruce startet sin ferd mot kronen, var drapet på John Comyn. Drapet på Comyn skulle få store konsekvenser for det skotske samfunnet, og derfor er det viktig å se på hvordan de forskjellige historikerne skildrer hendelsen. Historikerne Barrell, Mitchinson og Brown er tydelige på at det er usikkerhet med hensyn til hva som var målet for møtet. Det er umulig å vite hva som var de konkrete motivasjonene eller om drapet var planlagt. Brown gir en god forklaring på hvordan krønikerforfatterne har fremstilt en komplisert konspirasjon, om motiv og bakgrunnen for drapet på Comyn. Han mener dette ble gjennomført for å redde det gode Bruce-navnet. Han kommer også med en mer sannsynlig teori som omhandler lokale interesser fremfor en konspirasjon der Comyn nektet å forråde Edvard I ved å skulle avsløre Robert Bruce sin plan ovenfor den engelske kongen. Barrell gjør mye av det samme, og får frem at det ikke er noen kilder fra samtiden som kan bevise de kompliserte konspirasjonsteoriene.⁷⁹

De fleste historikerne unnlater å fremstille hendelsene som en stor konspirasjon. De ser bort fra krøniskernes fremstillinger og er tydelige med å påpeke dette. Scott på sin side fremstiller det akkurat på denne måten, med dramatiske grep som blant annet omfatter en dialog mellom Robert Bruce og to av hans allierte⁸⁰. Problemet er at Scott på baksiden av sin bok fremstiller det som om dette gjør boken ekstra autentisk og pålitelig, men sannheten er at denne fremstillingen ikke kan begrunnes med dokumentasjon. De andre forfatterne er tydelige på nettopp dette, at det var store konspirasjonsteorier som preget krønikerne og samtidens kilder. Scott påpeker aldri denne saken, og det som presenteres som den virkelige historien fremstår mer som en dramatisk historie fremfor en realistisk gransking av de virkelige hendelsene.

⁷⁸ Barrell, A.D.M (2000):124-125

⁷⁹ Brown, M.(2004): 199

Barrell, A.D.M (2000): 114

⁸⁰ Scott, R.M. (1982): 73

Kronet til Konge

Selve seremonien som gjorde at Robert Bruce ble Skottlands konge var som nevnt over en seremoni preget av en begrenset formell utførelse. De fleste forfatterne får frem hvordan den konkrete kroningen ikke var den tradisjonelle starten på en konges periode på tronen. Alle historikerne fremstiller dette på en god måte ved å beskrive kort og konsist de formelle rammene rundt kroningen. Det er likevel en rekke forskjellige tilnærminger det er nødvendig å peke på.

De forskjellige forfatterne blander inn det nasjonale på ulike måter. Barrell fremstiller det som at det var den private revolusjonen til en mann, men det var også mye mer. For kongeriket Skottland var det en revolusjon som omfattet hele rikets politiske samfunn. Han beskriver det også som en gjenopprettelse av den skotske kongetittelen som riket mistet under John Balliol ved Edvard's overtagelse. Dette er sterke påstander om hvor stor betydning Robert Bruce hadde, og selv om Barrell senere påpeker at man ikke må overdrive hvor lojale folk var mot Robert Bruce, er det tegnet et bilde av en historisk viktig person med stor innvirkning på den videre historien av Skottland. Robert Bruce fremstilles som en stor nasjonal helt til tross for at grunnlaget for at han lyktes, var drapet på en av Skottlands viktigste politiske personer. Men det er ikke argumentert for at nasjonalisme og skotsk nasjonal identitet er en direkte årsak til at Robert Bruce var i stand til å krones til konge⁸¹.

Både Mitchison og Brown trekker nasjonalisme inn i bildet på en direkte måte. Mitchison knytter det først og fremst til at Robert Bruce var i stand til å overta en rekke slott kort tid etter drapet på John Comyn, og denne støtten blir også en av grunnene til at han var i stand til å bli kronet til konge. Man får med dette inntrykket av at Robert Bruce sitt gryende opprør hadde bred nasjonal støtte, og at motstanderne først og fremst var de tidligere tilhengerne av Balliol. Dette hadde en uheldig betydning for hvordan Balliol fremstår. John Balliol knyttes av denne historikeren til personer som var motstandere av det gryende opprøret for Skottlands uavhengighet. Brown er også tydelig på at dette var starten på en endring av motstanden mot Edvard. Han går kort inn på seremonien, men er tydeligere på hvilken betydning dette hadde på det større historiske bildet - hvordan Robert Bruce var med på å endre motstanden mot Edvard I og den engelske overmakten.

⁸¹ Barrell, A.D.M (2000): 115

Scott på sin side fremstiller isteden de konkrete handlingene rundt kroningen, men setter det aldri inn i den større konteksten til den historiske situasjonen. Han forklarer ikke hvor viktig Robert Bruce ble for opprøret, og hvilken betydning en ny skotsk konge hadde for Skottland. Det er mer en fremstilling av hvordan Robert Bruce skritt for skritt gjennomførte sine handlinger for å ta tilbake Skottland. Det blir en mindre innviklet fremstilling av situasjonen, og det setter ikke det som foregår i landet og konflikten generelt inn i en større sammenheng.

Konklusjon

Det er to forskjellige tilnærminger til fremstillingen av drapet på John Comyn og kroningen av Robert Bruce blant historikerne. De fleste historikerne er forsiktige med å benytte seg av krønikene som kilder for å finne ut av hvorfor møtet i kirken fant sted. Dette er et smart trekk fordi det er umulig å vite om dette er kilder som har direkte kunnskap om den faktiske hendelsen. Etersom Robert Bruce ble konge er det som Young i sine bøker påpeker, tydelig at krønikene skildrer et samfunn som hadde behov for nasjonale helter, og dermed ble Robert Bruce dyrket som en helt. Drapet på Comyn burde derfor ikke fremstilles med utgangspunkt i krønikene som kilder. Historikerne ser isteden på logiske forklaringer og er tydelige på at konspirasjonsteoriene er nettopp dette, konspirasjoner og spekulasjoner. Det er ikke mulig å vite nøyaktig hva som skjedde på møtet. Det eneste som er sikkert er utfallet. Det som i større grad kunne vært gjort, er å få frem de negative sidene av handlingen og synliggjøre en kritikk av Robert Bruce som drepte en sentral politisk person i det skotske samfunnet. Forfatterne burde etter min mening i større grad få frem hvorfor dette var en umoralsk og en politisk lite taktisk klok handling, selv om den resulterte i kroningen av Robert Bruce til konge av Skottland. De fleste kunne i større grad utnyttet at det var denne hendelsen som startet Robert Bruce sin ferd mot den skotske tronen, og fått frem hvordan han ikke hadde mye valg om han ønsket å beholde livet. Et par argumenter for hvor svekket handlingen kunne gjort Robert Bruce ville skildret situasjonen tydeligere. Helhetsinntrykket man sitter igjen med er at Robert Bruce ikke nøyte etter hendelsen hadde skjedd. Han ventet ikke på ordre fra andre om hva han skulle gjøre, men satte selv i gang handlingene som førte til at han ble kronet til konge. En stor forskjell fra John Balliol er at Robert Bruce alene får ansvaret for hvorfor han ble kronet til konge. Det er ingen politisk familie som manøvrerte ham i posisjon til å ta kronen, men hans egne ambisjoner og handlinger. Og den første delen av Robert Bruce sin vei mot kronen preges nettopp av denne spesielle hendelsen. Han ble ikke utvalgt til konge, han skapte situasjonen selv og utnyttet den til det fulle.

Scott er den ene historikeren som tar utgangspunkt i krønikere for å skildre handlingen. Dette kan være farlig ettersom folk flest vil betrakte dette som pålitelig informasjon, og dermed få en feil oppfatning av hendelsene. Robert Bruce fremstår som en helt som ble forrådt av Comyn og det er tydelig at det var en nødvendig handling for Robert Bruce å gjennomføre. Problemet er at dette ikke nødvendigvis representerer den virkelige hendelsen og at det gir et unyansert bilde.

For å forklare kroningen trekker ikke Barrell inn nasjonalisme, men dette gjør til en viss grad Brown og Mitchinson. De argumenterer ikke for at nasjonalisme var hovedårsaken, men en av årsakene til at det var mulig for ham å gjennomføre handlingen. Scott på sin side skildrer ikke hendelsen utover Robert Bruce sitt eget perspektiv. Man mister den større historiske konteksten som er viktig for å forstå hendelsen og handlingsforløpet. Men hovedpoenget til forfatterne er at selv om han formelt sett ble kronet til konge, var han ikke automatisk anerkjent som konge i Skottland. Selve seremonien var den lette delen, mens det å få folkets støtte og aksept skulle kreve mye mer arbeid.

Militære hendelser

Det er mange militære slag og hendelser i perioden som man knytter til Robert Bruce. Det hadde uten problem vært mulig å skrive en oppgave kun knyttet til hvordan forskjellige historikere har framstilt de militære bragdene til den skotske kongen. Barrell skriver rett frem at dette ikke er et verk for å gi en fremstilling av de militære heltedådene til Robert Bruce, og kommer med et par eksempler. Dette gir leseren inntrykk av at det er nok av hendelser å skildre, men at det er viktigere diplomatiske sider som gir et bedre inntrykk av ham som konge. Selv om han tydeligvis er en sterk militær leder, vil utallige eksempler kun bekrefte inntrykket x antall ganger istedenfor å vise flere sider av han. Barrell får også frem poenget med at han hadde en sterk tilstedeværelse i slagene Skottland måtte kjempe mot England, uten å måtte skildre de spesifikke detaljene⁸².

Mitchison bruker mye plass på å få frem hvordan Skottland var i stand til å slå den engelske hæren ved Bannockburn. Selv om Barrell også bruker tid på denne hendelsen får han plass til å skildre mange andre sider av perioden. Mitchison benytter kanskje dette for å skildre den åpne fiendtligheten mellom England og Skottland, i tillegg til at det er en viktig militær hendelse. Perioden handler i stor grad om hvordan England og Skottland havnet i krig med

⁸² Barrell, A.D.M.(2000):117

hverandre, og de direkte militære konfliktene er gode eksempler for å illustrere dette forholdet. Dette gjør at de indre forholdene i Skottland ikke blir skildret, men effekten av dette er at Robert Bruce fremstår som den personen som var i stand til å hjelpe Skottland til å gå seirende ut fra konflikten med England⁸³.

Scott på sin side bruker mye plass på å beskrive slaget av Bannockburn. Det er viktig for ham å få frem hvordan slaget utviklet seg og hvordan Skottland var i stand til å gå seirende ut av hendelsen. Han er så nøye på det at han har benyttet over 20 sider på slaget og benytter seg av illustrasjoner.⁸⁴ Brown bruker også en del plass på å få frem de militære seirene til Robert Bruce, Bannockburn inkludert. Men han bruker heller ikke altfor stor plass på det og klarer å skape en fin balanse mellom den diplomatiske utviklingen innad i Skottland og de militære sammenstøtene som preger perioden⁸⁵.

Poenget er ikke å gi en innføring i hvordan de militære seirene ble oppnådd, eller hvordan Robert Bruce som militær leder utviklet seg. Jeg mener at det er nok å peke på at de forskjellige forfatterne i forskjellig grad bruker plass på å skildre de militære hendelsene i perioden som man knytter til Robert Bruce. Sammenligner man dette med måten de militære sammenstøtene i perioden til John Balliol skildres, får vi to veldig forskjellige fremstillinger. Et eksempel på dette er sammenstøtet ved Berwick som av alle forfatterne blir kort beskrevet, og hovedkonklusjonen til de fleste er at det skotske forsvaret var dårlig forberedt. Inntrykket man sitter igjen med av John Balliol som militær leder er dermed veldig negativt. Robert Bruce på sin side skildres som en militær sterk leder av samtlige historikere med bakgrunn i hva han var i stand til å oppnå. Den eneste forskjellen er hvor mye plass den enkelte historikeren benytter for å få frem dette faktumet. Militært sett sitter man igjen med et helt annet helhetsinntrykk av Robert Bruce og John Balliol når det kom til hvordan de taklet militære konflikter i sin periode. Dette har også mye å gjøre med omstendighetene, men det er med på å påvirke helhetsinntrykket man sitter igjen med. John var ikke direkte involvert i slag mot England, og resultatet av hans periode var å bli okkupert av England. Robert Bruce på sin side var i mange tilfeller direkte involvert i væpnede oppgjør mot England, og resultatet for hans del var anerkjennelse som konge og av skotsk uavhengighet. Selv det at han led flere nederlag i starten av hans tid som konge, får ikke altfor stor negativ innvirkning, fordi han

⁸³ Mithison, R. (1970): 47

⁸⁴ Scott, R.M. (1982): 148-162

⁸⁵ Brown, M. (2004): 206

alene sto om beslutningene og var i stand til å komme tilbake etter tapene. Det endelige resultatet taler sterkere enn små tilbakefall når det kommer til det større bildet.

Erklæringen av Abroath

Erklæringen av Abroath er anerkjent som et viktig dokument som illustrerer den skotske uavhengigheten. Den beskriver Skottlands historie, og argumenterer for retten til uavhengighet. Dette er noe Barrell gjør klart helt fra starten av, men han mener også det er viktig å se det i riktig kontekst. Han argumenterer for at det mest sannsynlig var et produkt av personalet rundt kongen. Han peker på hvordan dokumentet var bedre utformet enn en lignende erklæring fra perioden i Irland. Denne sammenligningen trekker han ved å se på samme type oppbygning, blant annet en felles fiendtlighet mot den engelske kongemakten og okkupasjonen. Men selv om det er et viktig dokument i den skotske frihetskampen mener Barrell at det må anses som et virkemiddel i spillet for å bli anerkjent som konge av pavekirken. Det var kun ett av flere eksempler på taktikker for å bli anerkjent som den rettmessige kongen av Skottland. I bunn og grunn kan dokumentet karakteriseres som ren propaganda rettet mot folk innenfor og utenfor de skotske landegrensene. Hensikten med dokumentet var å øke støtten til Robert Bruce, som Barrell mener fremdeles var usikker på sin posisjon i det skotske samfunnet.⁸⁶

Brown benytter seg av nesten identiske argumenter som Barrell. Han mener det er et dokument konstruert for å legitimere maktbruken til Robert Bruce i perioden. Han sammenligner den også med den irske erklæringen. Han argumenterer for at kontekst er viktig, og at dokumentet kun var et middel for å bli anerkjent som skotsk konge. Brown har også gjort det klart at på grunn av innholdet har erklæringen av Abroath blitt kjent som kjernen i skotsk nasjonalisme. Brown går så langt som å si at erklæringen har fått en plass i historien som en skotsk uavhengighetserklæring, men han er tydelig på å få frem at dette er et unyansert bilde av hva dokumentet egentlig er.⁸⁷

Mitchinson har overhode ikke prioritert erklæringen. Hun har heller valgt å ta med de militære seirene til Robert Bruce i perioden, og blant annet vier hun seieren ved Bannockburn mye oppmerksomhet. Det tyder på at Mitchinson ikke mener denne erklæringen er viktig for å forklare perioden som helhet ettersom den ikke blir prioritert⁸⁸. Scott på sin side fremstiller

⁸⁶ Barrell, A.D.M (2000): 118: 122-123

⁸⁷ Brown, M.(2004): 217-218

⁸⁸ Mitchison, R.(1970): 48-49

erklæringen ut fra hvordan den ble oppfattet i samtiden. Eller mer nøyaktig - hvordan samtidskildene skildrer reaksjonene til det skotske samfunnet og pavekirken. Dette gir en skildring av erklæringen som positiv og suksessfull, og har ikke den samme negative vinklingen som vi kan se hos andre historikere. Årsaken er at tilnærmingen bygger på hvordan krønikerne skildret erklæringen.

Som vi har sett på tidligere gir ikke dette nødvendigvis et riktig bilde av dokumentet og effektene. Problemet med denne fremgangsmåten er at argumentene ikke baserer seg på dagens historikers synspunkter på dokumentet. Og som vi ser på de andre historikernes fremstilling, blir det et svakere argument når man ikke tar hensyn til hvordan dagens syn på dokumentet er⁸⁹.

Historikerne generelt fremstiller erklæringen som mindre viktig nå i ettertiden, men er tydelige på at i samtiden hadde den betydning for den skotske nasjonalfølelsen. I det store og hele var det kun et taktisk virkemiddel for å få Robert Bruce anerkjent som konge i Skottland. Dette ser vi på historikerne Barrell og Brown sine fremstillinger, men vi kan også se at Mitchinson ikke prioriterer å ta med erklæringen i sin fremstilling av perioden. Hun fokuserer isteden på blant annet de militære konfliktene, noe det kan argumenteres for. Dette støtter seg også på de to andre historikernes standpunkt med at erklæringen i bunn og grunn bare var et taktisk virkemiddel og i det store og hele ikke var så viktig som det kunne virke. Uansett om det kun var taktikk for å bli akseptert som konge viser dette noe viktig om Robert Bruce, han søkte aktivt å bli anerkjent som skotsk konge. Han utforsket forskjellige muligheter for å oppnå dette, og han fremstår som en aktiv deltager i periodens utvikling. Spesielt kan man si dette med tanke på det endelige resultatet, det faktum at han endte opp med å bli anerkjent som konge.

Scott er en av historikerne som vurderer dokumentet ut fra samtidens oppfatning. På denne måten fremstår dokumentet som en erklæring for skotsk uavhengighet, som både Brown og Barrell er tydelig på at dokumentet i utgangspunktet ikke er, og at dette er en unøyaktig skildring av historien. Scott skriver at dokumentet er det de andre forfatterne er tydelige på at det ikke er, på grunn av kildene han bruker.

⁸⁹ Scott, R.M.(1982): 196

Landeierdommer

Bortsett fra de militære seirene og nederlagene i perioden mot England, er det også en rekke andre handlinger det er viktig å peke på når det kom til Robert I sine avgjørelser som konge. Både Barrell og Brown går bort fra en enkel vinkling mot militære aksjoner og fokuserer på hvordan Robert I utnyttet landeierdom til å samle lojalitet og legitimere sin kongelige makt. Barrell legger vekt på å få frem at Robert I gjennomførte et prinsipp som gjorde at man ikke kunne eie landeierdommer i to forskjellige kongeriker på samme tid. Landeiere måtte velge tilhørighet til England eller Skottland. Her gjør Barrell et grep som etter min mening understreker et viktig poeng. Han skriver at adelen ble tvunget til å velge om de skulle være skotske eller engelske landeiere. Det var ikke snakk om nasjonalitet, men målet var å skape en økt lojalitet til den skotske tronen. Han fremstiller det som en taktikk for å få støtte fra skotske adelsmenn med store verdier innenfor eiendom og len. Dette bygde også på engelsk fiendtlighet ettersom de måtte avvise sine engelske eiendommer, men det er ikke snakk om et direkte valg av nasjonalitet. Barrell argumenterer for at dette valget kombinert med de militære seirene Robert I hadde i perioden, gjorde at de fleste valgte å sverge sin lojalitet til Robert I. Selv om det fremdeles var individer som var motstandere av Robert I og håpet på en gjeninnsettelse av den avsatte John Balliol, fremstiller Barrell Robert I som en konge med en plan for å oppnå lojalitet fra den skotske eliten⁹⁰.

En annen historiker ser saken på en annen måte. Scott fokuserer også på hvordan Robert I gikk frem for å bli akseptert som konge i Skottland. Han poengterer hvordan mange riddere og baroner som var lojale til Edvard I, skiftet side etter slaget ved Bannockburn. De tilbød sin lojalitet til Robert I, men han anså løftene om lojalitet som en midlertidig løsning, og ville ikke uten videre akseptere.

Ved den neste samlingen av parlamentet gjorde Robert I det klart at de måtte sverge vasalld til ham alene og oppgi sine eiendommer på engelsk jord. Scott fremstiller det som Robert I benyttet muligheten til å tvinge adelen til å velge tilhørighet til Skottland eller England. Dette betyr at løsningen til den skotske kongen var å få adelen til å velge nasjonalitet. Og her bruker også Scott ordet nasjonalitet. Ettersom de fleste undersåttene var lojale til Robert I gikk de fleste med på dette uten store protester og tjente ham lojalt. Historikeren fremstiller

⁹⁰ Barrell, A.D.M.(2000): 123
Brown,M. (2004): 221-222

situasjonen som at den skotske adelen som havnet i denne situasjonen, naturlig valgte sine eiendommer på skotsk jord ut fra lojalitet til Skottland og kongen. Dette trenger ikke nødvendigvis være tilfellet. Ser vi på Barrell sin argumentasjon går det i større grad på belønninger og verdier fremfor lojalitet til den skotske kongemakten. Dette går tilbake til hvordan vi har sett Scott fremstiller Robert I i det store og hele. Han skildres som den store skotske helten som nøy lojalitet fra de fleste skotske menn generelt, men fra de andre forfatterne får vi en annen oppfatning⁹¹.

Brown på sin side går inn på dette, men fokuserer også på hvordan Robert I belønnet lojale personer med landeiendommer. Han ga store landeiendommer til personer med mye makt, og overbeviste mange om å være lojale til hans kongedømme gjennom slike handlinger. Han belønnet lojalitet og skapte strategiske allianser mellom kronen og adelen. Han ga også forfremmelser til lojale Bruce-supportere for å skape en egen krets av adelsmenn lojale til Brucekongedømmet. Brown mener dette var taktikk for å holde adelen tilfreds slik at man opprettholdt ro og stabilitet innad i riket. Brown tegner også et bilde av en konge som ikke bare hadde militært talent, men som også hadde en tydelig plan for å etterlate seg et stabilt kongedømme.⁹²

Brown argumenterer for at Robert I rekonstruerte en stor del av adelen med denne taktikken, og med det skapte en politisk elite som var lojale mot kongemakten. De indre fiendene til Robert I var med dette ikke bare en trussel mot den skotske kongen, men også mot alle lensherrene som hadde tjent godt på å være lojale mot Robert Is kongedømme. I de neste årene skulle Robert I dele ut landeiendommer i en skala det skotske samfunnet ikke hadde sett før både for å styrke den politiske eliten og adelen, men også for å gi dem en forbindelse til den kongelige makten.

Både Brown og Barrell fremstiller Robert Bruce som en skotsk konge med en vilje og en plan til å utnytte landeiendommer til sin egen fordel. I følge Barrell var hovedgrunnen til dette at skotske adelsmenn måtte ta et valg om tilhørighet til et av kongedømmene og om de ønsket å beholde de engelske eller skotske eiendommene. Dette gjorde at adelsmennene valgte å sverge lojalitet til Robert I fremfor den engelske kongemakten. Motivasjonen bak denne handlingen lå i verdier og eiendom fremfor nødvendigvis en lojalitet til kongedømmet, selv om dette også spilte en rolle. Dette er solide argumenter som gir mening, og som begrunnes

⁹¹ Scott, R.M.(1982): 169

⁹² Brown, M.(2004): 221-222

godt av Barrell. Selv om dette skapte en situasjon der mektige familier fikk så mye land at de senere skulle skape problemer i det skotske samfunnet, var det en effektiv løsning for å bygge opp en stabil elite med lojalitet. Ved å begå drapet på John Comyn hadde Robert Bruce i stor grad mistet mange lojale tilhengere med tilknytningen til Comyn-familien, men han var i stand til å vinne tilbake mange allierte med denne taktikken. Dette er Barrell tydelig på og at dette var et grep Robert I tok for å øke sin makt innad i Skottland og for å tvinge adelsmennene til å velge side. Brown på sin side nevner ikke taktikken om å måtte oppgi landeiendommer i et av kongerikene, men isteden velger han å fokusere på hvordan Robert I valgte å belønne personer og med dette oppnå lojalitet. Fremstillingen benytter seg av samme type argumentasjon som Barrell ved at det var verdiene som var den virkelige forklaringen på lojaliteten til Robert I.

Scott fremstiller situasjonen noe annerledes ved at han beskriver det som at det var nasjonaliteten som avgjorde lojaliteten til den skotske kongemakten. De ble tvunget til å velge nasjonalitet, og med dette velge tilhørighet til enten England eller Skottland. Scott argumenterer for at lojaliteten Robert I oppnådde var basert på nasjonaliteten til adelen. Denne formen for argumentasjon står svakere fordi den baserer seg på at grunnen til at de fleste skotske personene med makt valgte å slutte seg til Robert I var lojalitet og nasjonalitet, selv om de fleste forfatterne har tegnet et bilde av en mann som hadde både fiender og venner i det skotske samfunnet. Det er godt tenkelig at dette var tilfellet for en andel av denne samfunnsgruppen, men det å hevde at størsteparten sluttet seg til Robert I på bakgrunn av en naturlig lojalitet henger ikke sammen med den generelle fremstillingen fra andre historikere. Dette blir i større grad en fremstilling av en helteskikkelse som hadde hele Skottland i ryggen.

Anerkjennelse som konge over Skottland

Robert Bruce brukte lang tid på å bli anerkjent som konge av Skottland av den engelske kongemakten. Edvard I og II nektet å akseptere utnevnelsen, og det var først under Edvard III anerkjennelsen ble oppnådd. Barrell og Brown er tydelige på at det var en kombinasjon av de militære taktikkene og skifte av kongen i England som var grunnen til at Robert Bruce endelig fikk presset gjennom sine krav. Edvard III var ung og påvirket av sin mor og hennes elsker, og Barrell og Brown er tydelige på at det var regimeskiftet i perioden som gjorde anerkjennelse mulig. Det å motta anerkjennelse fra den nye engelske kongen, medførte også en endring i kirkens holdning til Robert Bruce. Barrell legger like mye vekt på de militære taktikkene som regimeskiftet, og at Robert Bruce utnyttet situasjonen til sin fordel. Brown på

sin side fremstiller det hele noe mer negativt. Brown mener det i hovedsak var på grunn av Isabelle og Mortimer og deres manglende politiske ferdigheter. De var dermed utsatt for å bli påvirket av militært press og dette var hovedgrunnen til at fredsavtalen og anerkjennelsen ble en realitet. Brown fremstiller det som at det ikke nødvendigvis var på grunn av strategien som ble benyttet, men at det var omstendighetene i England som gjorde det mulig å utnytte situasjonen. Dette utdyper Brown videre med å referere til hvor skjør fredsavtalen var når Edvard III senere overtok makten og fengslet Isabelle og hengte Mortimer⁹³.⁹⁴

Brown er også tydelig på at Robert Bruce ved første blick fremstår som en helteskikkelse, og at dette er hovedforklaringen på at Skottland oppnådde selvstendighet. Men han er også tydelig på at det i utgangspunktet var hans personlige ambisjoner som var den drivende faktoren. Han var svært ambisiøs, og for at han skulle nå sine mål, måtte mange politiske motstandere bøte med livet. Han var på grunn av dette både hatet og elsket av samtidens skotske politikere. Dette er et meget godt poeng som problematiserer gjennomføringen til Robert Bruce og viser at han ikke kun var en helt som var elsket av alle. Han hadde tilhengere, men også mange motstandere. Den rake motsetningen til denne fremstillingen er Scott⁹⁵.

Mitchison går veldig kort inn på situasjonen og bruker ikke lang tid på å forklare hvordan fredsavtalen ble utarbeidet og at Skottland ble akseptert som et fritt og selvstendig rike under Robert Bruce som konge. Men hun gjør det tydelig at det ikke var en solid fredsavtale ved å gå inn på hvordan de videre hendelsene utspiller seg.⁹⁶

Scott fremstiller hele situasjonen som en kombinasjon av smarte taktiske grep fra Bruce sin side som den engelske tronen ikke klarte å motkjempe, og inkompetanse fra Edvard III, Isabelle og Mortimer. Her bruker han faktisk ordet inkompetanse, som tydelig tegner et bilde av Robert Bruce som kapabel og smart mens motstanderne ble utmanøvrert og overvunnet. Finansielle problemer gjorde at Robert Bruce sine taktikker presset den engelske kronen så hardt at de ble tvunget til å gjennomføre fredsforhandlinger. Og selv om Edvard III prøvde å påvirke avtalen i sin favør var han ute av stand til å stå imot Robert Bruce sitt press og motsette seg hans krav. Historien som bygges opp fremstiller Robert Bruce som et taktisk

⁹³ Barrell, A.D.M. (2000): 126

⁹⁴ Brown, M. (2004): 229

⁹⁵ Brown, M. (2004): 230

⁹⁶ Mitchison, R.(1970): 49

geni som kjempet for skotsk frihet og var i stand til å oppnå det skottene hadde kjempet for i 30 år. Scott fremstiller hele situasjonen som et eksempel på hvor heroisk og dyktig Robert Bruce var og hvor liten sjanse den engelske kongemakten hadde mot ham. Det fremstår i stor grad som en fremstilling av en stor nasjonal helt som visste nøyaktig hva han gjorde. De andre forfatterne gir et mer nyansert bilde som ikke gir situasjonen et preg av heltedyrkelse⁹⁷.

Konklusjon

Det er to forskjellige hovedlinjer som blir trukket når det kommer til å forklare hvordan Robert Bruce var i stand til å bli anerkjent som konge av den engelske kongemakten. Den første er at Edvard III var mindreårig, og at hans mor og hennes elsker styrte for ham. Dette utgjorde en engelsk kongemakt som var ute av stand til å stå imot presset fra Skottland og som dermed naturlig måtte vende seg mot fredsforhandlinger. Den andre forklaringen er at Robert Bruce sine metoder var så taktisk smarte at den engelske kongemakten etter intenst økonomisk press, måtte vende seg til fredsforhandlingene for ikke å havne i store økonomiske problemer. Brown og Barrell er forfatterne som først og fremst peker på den engelske kongemakten som et svakt punkt som Robert Bruce var i stand til å utnytte. Scott på sin side mener det i hovedsak var Robert Bruce sine taktikker som var den viktigste årsaken til at Skottland ble anerkjent som et selvstendig kongerike igjen. Mitchelson havner et sted mellom de to forklaringene der hun ikke tar spesielt stilling til om det er det ene eller det andre som var hovedgrunnen til det endelige utfallet. Barrell gjør litt det samme, men gjør det klart at det var regimeskiftet som Robert Bruce var i stand til å utnytte.

Scott er nær ved å fremstille Robert Bruce som en sann helt som ikke gjorde noe galt og som utnyttet situasjonen perfekt til egen fordel. I denne fremstillingen virker Robert Bruce som et geni, mens engelskmennene ikke hadde en sjanse til å stå imot hans taktiske spill og metoder. Det farlige her er at man ikke får med nettopp det Brown påpeker i sin bok. Robert Bruce var ikke en helt som var elsket av alle, og hans personlige ambisjoner var den drivende faktoren som gjorde at mange viktige skotske personer måtte dø. Men det som preger alle fremstillingene er at resultatet var en anerkjennelse av skotsk uavhengighet. Og det er resultatene som kom av hans handlinger som er de store positive milepælene i skotsk historie man sitter igjen med når man tenker på Robert Bruce. Han var kanskje ikke en helt som var elsket av alle, men resultatene er det vanskelig å argumentere mot. Den engelske overmakten

⁹⁷ Scott, R.M. (1982): 225

måtte til slutt akseptere situasjonen og begi seg inn i fredsforhandlinger. Dette er en av de store forskjellene mellom Robert Bruce og John Balliol. Resultatene av John Balliols kongetid var at Skottland mistet sin uavhengighet fra England, mens Robert Bruce var i stand til å vinne den tilbake gjennom brutale metoder. Det er resultatene som sitter igjen i folks bevissthet etter å ha lest historie om perioden.

Oppsummering

Robert Bruce fremstilles av historikerne som en skotsk konge med vilje og ferdigheter til å bekjempe den engelske okkupasjonen, både gjennom hvordan han søkte løsninger innad i Skottland og hvordan han var som militær leder. Dette er helhetsinntrykket man sitter igjen med etter å ha sett på de forskjellige historikernes fremstillinger av ham. Den største forskjellen mellom historikerne er hvorvidt de benytter seg av samtidens kilder og hvor mye plass de vier de forskjellige aspektene av hans kamp om den skotske tronen. Robert Bruce skildres som en person med store ambisjoner, og selv om enkelte historikere som Barrell, setter spørsmålsteget bak motivene taler resultatene for seg selv. Alle forfatterne er tydelige på hvor viktig det var at han på nytt klarte å få Skottland anerkjent som et selvstendig kongerike igjen.

Flere av forfatterne fokuserer generelt på hvordan Robert Bruce var i stand til å bygge opp en elite av lojale tilhengere gjennom sin periode som konge. Det ble oppnådd gjennom en kombinasjon av militære seire og utnyttelse av skotske eiendommer som belønning for å vinne tilhengere i det skotske folket. Robert Bruce fremstilles som en løsningsorientert mann med ambisjoner og en evne til å konstant arbeide mot sitt mål. I tillegg fremstilles han som alene om dette målet. Hans makt var ikke begrenset eller påvirket av en annen politisk aktør i perioden som kan ta æren for det han oppnådde. I det øyeblikket Skottland blir anerkjent som et selvstendig kongerike igjen med Robert I som konge er det ingen andre som tildeles æren.

Avslutning

Kroningen til konge

Som vi ser har de to skotske kongene forskjellige utgangspunkt på de fleste områder. Hvordan de ble kronet til konge er også forskjellig. For John Balliol ser vi i kapittel 1 at det er to forskjellige synspunkt som preger historikernes fremstilling om hvorfor han ble valgt til konge. De to synspunktene illustreres best av Alan Young og Amanda Beam. Beam argumenterer for at det i stor grad var Edvard I, den engelske kongemakten, som hadde den endelige avgjørelsen om hvem som ble valgt til konge. Det var en prosess med utvelgelse der den engelske kongen var dommeren og skulle avgjøre saken. Beam argumenterer dermed for at det var John Balliol sin tilknytning til den engelske kongemakten som gjorde at han ble valgt til konge, selv om også Comyn-familien spilte en stor rolle. Young på sin side argumenterer for at det var de politiske allierte i Comyn-familien som burde få æren for at John Balliol endte på tronen. De brukte sin makt til å støtte sin kandidat og manøvrerte ham slik at han havnet på tronen. Med andre ord legges ansvaret for at John Balliol havnet på tronen på andre personer enn ham selv. Det er ingen av forfatterne som i stor grad argumenterer for at det var hans egne politiske ambisjoner som gjorde at han allierte seg med Comyn-familien eller Edvard I og med det klarte å havne på tronen.

Dette er stikk i strid med hvordan historikerne mener Robert Bruce startet sin ferd mot tronen. Den utløsende årsaken til dette var drapet på John Comyn, og for å unnsnippe straff var det nødvendig for Robert Bruce å søke mot kongetittelen. Det er i forskjellig grad argumentert for om det kun var egoistiske motiv bak ambisjonen om å bli anerkjent som konge. Men den største forskjellen er at det kan spores til Robert Bruce alene. Det argumenteres ikke for at det er andre personer inn i bildet som påvirker ham til å søke mot kongetittelen og sette seg opp mot den engelske overmakten. Denne fremstillingen skildrer en person som ble drevet av sine egne ambisjoner for å unnsnippe straff og/eller for å redde Skottland.

Fremstillingen som konger

Det er mange forskjellige sider ved John Balliol sin tid på tronen å peke på, men de mest dominerende er argumenter for at hans ambisjoner og politikk i stor grad ble styrt og påvirket av andre personer. Det er få argumenter som støtter at det er John Balliol som står bak det meste av hans politiske beslutninger. I tillegg gjør alle forfatterne det klart at den engelske overmakten skapte umulige forhold for å fungere som en god konge. Selv om det

argumenteres for at det er tvilsomt at en annen skotsk konge hadde klart å takle situasjonen bedre, bygger dette videre på inntrykket man får av John Balliol. Grunnen til at han ble valgt til konge har blitt fremstilt som påvirket av andre individer. Dette forsterker oppfatningen om at John Balliol ikke klarte å unngå å bli sterkt utnyttet av Edvard I

Tiden etter at Robert Bruce ble kronet til konge, ble sterkt preget av motstand mot den engelske overmakten, og en kamp for å bli anerkjent som konge. Selv om han benytter flere taktikker for å bli anerkjent som konge, ser man ikke en direkte kritikk av dette. Man ser heller en forklaring på hvorfor erklæringen av Abroath ikke er like viktig som det opplyses i samtidens krønikere, men det er ingen direkte kritikk av metodene Robert Bruce benytter for å bli akseptert som konge. I tillegg brukes det mye tid på å skildre Robert Bruces militære ferdigheter og taktikker for å bygge opp en lojal politisk elite i Skottland. Dette styrker inntrykket man har av Robert Bruce som en person med tydelige ambisjoner om å bli konge i Skottland.

The council of Twelve er også noe som skildrer en situasjon der den skotske kongen ikke klarte å takle det politiske presset han ble utsatt for. Selv om det er urettferdig å la dette påvirke helhetsinntrykket i for stor grad kan man ikke la være å forstå alvorret i situasjonen. Det dannet seg en oppfatning om at John Balliol ikke fungerte tilfredsstillende som konge, og derfor ble det utnevnt et råd bestående av tolv rådgivere som skulle styre landet og ivareta skotske interesser sammen eller på vegne av kongen. Hvor alvorlig dette var avhenger av hvilken historiker sitt syn man støtter, men de fleste av de politiske beslutningene som blir gjort etter denne utnevnelsen knyttes til dette rådet. Forskjellen er balansen mellom John Balliol og rådet sitt ansvar når det gjelder styringen av landet. Enkelte historikere som Young og Barrell argumenterer for at rådet sto for beslutningene alene mens John Balliol mer eller mindre ble avsatt.

Robert Bruce på sin side ble anerkjent som konge og her peker også forfatterne på forskjellige årsaksforklaringer. Det argumenteres for to forskjellige årsaker til at det ble mulig for Robert I å bli anerkjent som konge. Den ene er Edvard III og det faktum at hans mor og hennes elsker praktisk talt styrte i England og på denne måten var mottagelig for presset han utsatte dem for som førte til fredsforhandlinger. Den andre årsaken er de konkrete militære taktikkene og det politiske presset Robert Bruce utsatte den engelske kongemakten for og at dette var grunnen til at de endelig anerkjente Robert I som konge. Det kan også være en kombinasjon av de to årsakene. Den største forskjellen er at det er ingen rekke av argumenter som taler mot Robert

Bruce og det han klarte å utrette. Historikerne drøfter isteden hvordan det var mulig for Robert I å gjøre dette istedenfor om han hadde ansvaret for det. Det er en stor forskjell vi finner fra John Balliol sin fremstilling. Her argumenteres det utelukkende av historikerne for hva han hadde ansvaret for og hva som kunne spores til de mektige politiske allierte han hadde. I stor grad kan man se at de positive sidene ofte blir lagt over på Comyn-familien eller the Council of Twelve. Dette er ikke tilfellet under Robert I. Lange linjer tillegges personen Robert Bruce, mens for John Balliol blir gjerne det positive tillagt andre personer eller situasjoner. Det John gjerne får hovedansvaret for er derimot de negative sidene ved perioden. Det klareste unntaket er når det antydes at kanskje ingen skotsk konge kunne ha stått mot presset fra Edvard I og England.

Det store nederlaget for John Balliol var at han ble bekjempet av Edvard I, og at Skottland mistet sin status som et uavhengig kongedømme. Fremstillingen av de siste ukene med frihet fra England før den endelige okkupasjonen, bærer preg av et dårlig militært forsvar fra et angrep på kongedømmet. Historikerne skildrer de militære slagene som kun en utsettelse av det endelige nederlaget, og det er tydelig at de blir nedprioritert i forhold til uavhengighetskampen som kommer senere. Det virker som de fleste forfatterne har en forståelse for at det ikke var mulig å forsvare seg mot den engelske overmakten. Oppfatningen av det militære forsvaret mot England er med på å stille John Balliol sin evne til å forsvare Skottland i et negativt lys.

Historikernes fremstilling av Robert Bruce blir kraftig preget av hans kontinuerlige arbeid for å få gjenopprettet den skotske uavhengigheten som ble tapt under Balliol sitt regime. Og dette mener jeg er hovedforskjellen mellom fremstillingen av de to kongene. Balliol blir presentert som en konge uten egne personlige ambisjoner og uten evne til å forsvare det skotske kongedømmet fra Edvard I og den engelske overmakten. Han var dradd mellom lojalitet til Edvard I og Comyn-familien, ute av stand til å sette seg opp mot Edvard I før det var for sent. Robert Bruce blir isteden fremstilt som en sterk militær leder med vilje, talent og ambisjoner til å kjempe for skotsk uavhengighet. Selv om Balliol nødvendigvis ikke hadde ansvar alene i utviklingen, er det ingen av historikerne som argumenterer for hans sak. Han fremstilles som en skotsk konge man er usikker på. Man er usikker på hva han egentlig utrettet selv, og hva det var hans politiske allierte utrettet. Dette skildrer en konge som var i en ekstremt vanskelig situasjon, og uten personlige ambisjoner nok til å ta grep og kjempe for det han sto for før det var for sent.

Litteraturliste

- Barrell, A.D.M. (2000) *Medieval Scotland*. Cambridge University Press: New York
- Beam, A. (2008) *The Balliol Dynasty 1210-1364*. Birlinn Ltd: Edinburgh
- Brown, M. (2004) *The Wars of Scotland 1214-1371*. Edinburgh University Press Ltd:
Edinburgh
- Everett, E.L. Furuseth, I. *Masteroppgaven, Hvordan begynne – og fullføre*. Universitetsforlaget: Oslo
- Mitchison, A. (1970) *A history of Scotland second edition*. J.W Arrowsmith Ltd: Bristol
- Scott, R.M. (1982). *Robert the Bruce King of Scots*. Canongate Books Ltd: Edinburgh
- Young, A. (1997) *Robert the Bruce's Rivals: The Comyns, 1212-1314*. Tuckwell Press Ltd:
East Linton
- Young, A. Cumming, G. (2014) *The Real Patriots of Early Scottish Independence* Birlinn
Ltd: Edinburgh
- Watson, F. (1998). *Under The Hammer, Edvard I and Scotland*. Birlinn Ltd: Edinburgh